

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA
ODDELEK ZA SLOVENISTIKO

PATRICIJA PETERLIN

Tematika soneta v primerjavi s celotnim opusom Cirila Zlobca

Diplomsko delo

Mentor:
doc. dr. Aleksander Bjelčevič

Slovenistika – dvopredmetno,
bolonjski program

Ljubljana, september 2016

ZAHVALA

Zahvaljujem se mentorju doc. dr. Aleksandru Bjelčeviču za strokovno vodstvo in pomoč ob nastajanju diplomskega dela. Prisrčna hvala tudi Dejanu za vse spodbude in neomajno podporo.

IZVLEČEK

Tematika soneta v primerjavi s celotnim opusom Cirila Zlobca

Zlobčevo poezijo v veliki meri zaznamujejo dogodki iz njegovega življenja. Najpogostejša tema, ki jo upesnjuje je ljubezen. Pomembne teme so tudi Kras, družbena kritika, žalost za izgubljenim otroštvom in žalost ob izgubi otrok. Teme v pesmih in sonetih so si podobne. V sonetih prevladuje predvsem ljubezen, medtem ko so v ostalih pesmih, poleg ljubezni pogoste tudi druge teme.

Ključne besede: tema, sonet, poezija, Ciril Zlobec

Abstract

Themes in sonnet compare to opus of Ciril Zlobec

Zlobec poetry is marked with his real life events. Most frequent theme in his poetry is love. Important themes are also Kras, social criticism, sorrow after lost childhood and grief after his dead children. Themes in poems and sonnets are similar. In sonnets dominates love, but in other poems are also frequent other themes.

Key words: theme, sonnet, poetry, Ciril Zlobec

Kazalo

UVOD.....	6
CIRIL ZLOBEC, ODRAZ ŽIVLJENJA V NJEGOVIH PESMIH	7
OPREDELITEV POETIKE.....	9
OBLIKE PESMI	11
VPLIVI NA POETIKO.....	11
SONET.....	12
TÉMA V BESEDILIH.....	15
TEME V PESMIH CIRILA ZLOBCA IN POVEZOVANJE V TEMATSKE SKLOPE.....	17
LJUBEZENSKA TEMATIKA.....	17
BIVANJSKA TEMATIKA	21
TEMATIKA DRUŽBENE KRITIKE	25
TEMATIKA IMPRESIJ IZ NARAVE	26
TEME V SONETIH IN POVEZOVANJE V TEMATSKE SKLOPE	27
LJUBEZENSKA TEMATIKA.....	27
BIVANJSKA TEMATIKA	31
TEMATIKA DRUŽBENE KRITIKE	34
DOMOVINSKA TEMATIKA	35
TEMATIKA IMPRESIJ IZ NARAVE	35
POSEBNOST	36
KRATKA PRIMERJAVA KROVNIH TEM MED SONETI IN PESMIMI.....	37
ZAKLJUČEK.....	39
POVZETEK.....	40
VIRI	41
LITERARURA.....	42

UVOD

V diplomskem delu se bom posvečala poeziji Cirila Zlobca. Njegove pesmi bom obravnavala s stališča tem. Najprej bom prepoznavala teme v pesmih (ki nimajo posebne pesemske oblike, so proste) in ciklih ter jih sistematično uredila v sklope z nadtemo, nato pa bom na enak način prikazala še teme v sonetih. Dobljene rezultate bom na koncu primerjala. V prvem delu diplome bom predstavila nekaj najpomembnejših dogodkov iz pesnikovega življenja, ki se odražajo v njegovih pesmih. Predstavila bom tudi nekaj literarnosmernih opredelitev njegove poetike in se za kratko ustavila še pri vplivih na poezijo ter Zlobčevem sonetu. Obnovila bom tudi pojema sonet in tema. V drugem delu pa sem bom posvetila, kot že rečeno, temam v celotnem Zlobčevem opusu, s poudarkom na sonetih.

Ciril Zlobec je izdal 18 pesniških zbirk, ki predstavljajo njegov celoten pesniški opus. Poleg teh pa je izdal tudi veliko izbornih zbirk. Kot lahko beremo, se je ukvarjal tudi s prevajanjem, esejistiko in romanopisjem. Svojega dela sem se lotila zelo obširno. Sprva sem nameravala primerjati Zlobčeve teme v sonetih še s Prešernovimi, Gradnikovimi in Kettejevimi. Vendar je že primerjava tem znotraj Zlobčevega opusa prinesla dovolj gradiva za bolonjsko diplomu. Zbirke sem najprej prebrala v kronološkem redu, kot so izhajale, nato sem izločila vse sonete. V drugem branju sem vsaki pesmi posebej določila temo. Pridobljene teme sem sistematizirala v tabelo glede na skupne lastnosti. Tabela je priložena v razdelku priloge. Na enak način je sledila analiza sonetov. Na koncu pa sem vse pridobljene in sistematizirane teme na kratko primerjala. Šele po končanem praktičnem delu, sem se lotila iskanja teoretičnih dejstev. Ker sem že ob prebiranju pesmi zaznala veliko stopnjo avtobiografskosti, se mi je zdelo nujno, da v začetku omenim najpomembnejše življenjske dogodke, ki odzvanjajo v pesmih. O Zlobčevem življenju sem največ informacij pridobila iz spremnih besed pesniških zbirk, nekaj pa tudi na spletu, kot intervjuji ob njegovi 90-letnici. O teoriji soneta je znanje povzeto v antologiji *Sonet* Borisa A. Novaka. Definicijo teme pa sem povzela po Janku Kosu in sicer iz dela *Morfologija literarnega dela*.

CIRIL ZLOBEC, ODRAZ ŽIVLJENJA V NJEGOVIH PESMIH

Ciril Zlobec je nekoč priznal, da so vse njegove pesmi pisane avtobiografsko, o čemer pišeta avtorja spremnih besed k zbirkam *Dvom, upanje in ljubezen*, Miran Košuta in *Biti človek*, Matjaž Komel. Slednji Zlobčeve pesmi imenuje kar duhovni dnevnik. Avtobiografskost pesmi pa ugotavlja tudi Janko Kos v spremni besedi *Beseda o pesniku* iz zbirke *Kras*. Zato bom v nadaljevanju predstavila nekaj najpomembnejših dogodkov iz njegovega življenja, ki se odražajo v pesmih. Zatem pa bom nekaj besed namenila še zvrstno-vrstni opredelitvi in stilu njegove poetike.

Najmlajši izmed otrok Alberta in Antonije Fabjan, Ciril, se je rodil 4. 7. 1925 v vasi Ponikve. Mati je prihajala iz Tomaja, po besedah Janka Kosa iz spremne besede *Pesnik* in njegove pesmi v zbirki *Pesmi ljubezni*, je bila soseda Srečka Kosovela, katerega pesmi je znala na pamet in jih pogosto recitirala otrokom. Otroštvo je preživel kot pastir, nato pa obiskoval osnovno šolo v Avberju, ki je bila takrat italijanska. Šolanje je nadaljeval v malem semenišču v Gorici, nato je bil premeščen v Koper. V 4. letniku je bil izključen, ker je urejal rokopisni literarni list z ljubezenskimi in drugimi prispevki z izrazito nacionalno usmerjenostjo. Naj spomnim, da je bil uradni jezik italijanščina ter da je bilo vsakršno komuniciranje v slovenščini strogo prepovedano. Zatem se je povezal s partizani in tako ohranjal stik z domom med internacijo v srednjo Italijo, v Abruzzi. Po kapitulaciji Italije je prepeljal enoto internirancev nazaj na Kras, kjer je organiziral šolstvo po vaseh. Nato pa je bil do konca vojne miner.

V opusu Cirila Zlobca je veliko pesmi posvečenih Krasu, staršem, največ očetu, spominom in nostalgiji po otroštvu pa tudi prizadetosti in bolečini zaradi izgubljenega otroštva, ki ga je terjala vojna. O slednjem priča zbirka *Pobeglo otroštvo*. Krasu pa je posvečena zbirka *Vračanja na Kras* in izbor slednje z dodanimi pesmimi z naslovom *Kras*.

Po vojni je nadaljeval šolanje v Ljubljani, kjer je leta 1953 doštudiral slavistiko. Ob prihodu v Ljubljano je kmalu spoznal Janeza Menarta, s katerim sta bila tesna prijatelja in sta bivala v internatu Ivana Cankarja. Kmalu sta se jima pridružila še Tone Pavček in Kajetan Kovič, čemur sledi leta 1953 izid prve in najbolj znane zbirke *Pesmi štirih*. Vsi štirje pesniki so se udeleževali tudi na prevajalskem področju z vizijo, da bi Slovencem približali največje svetovne pesnike. Zlobec se je posvetil prevajanju predvsem italijanskih klasikov Danteja,

Leopardija, Carduccija, pa tudi modernejših, kot so Salvatore Quasimodo, Eugenio Montale in Giuseppe Ungaretti. Prevajalska dejavnost pa je gotovo tudi vplivala na pesnikov lastni stil in slog pesnjenja.

Že kmalu po prihodu v Ljubljano je začel objavljati v Mladini in drugih revijah. Po diplomi je delal v kulturni rubriki časopisa Ljudska pravica, nato v literarni redakciji radia. Nekaj časa je bil še urednik na televiziji, vendar se je kmalu vrnil na radijsko kulturno uredništvo. Bil je sourednik revije Beseda ter urednik revije Sodobnost. Izvoljen je bil za podpredsednika Socialistične zveze delovnega ljudstva, deloval tudi na čelu Zveze književnikov Jugoslavije. Po osamosvojitvi Slovenije pa je bil član predsedstva RS.

Nekaj je pesmi v njegovem opusu s politično tematiko, ki zadevajo upor zoper izdajalcem naroda in skrb za domovino, ki je polna neiskrenih ljudi. Njegovo narodno zavest je moč zaznati že v zbirkah, kot je *Glas*, ob pesmih o vojni in padlih Slovencih. "Politične" pesmi pa so izšle v zbirki *Ljubezen dvoedina* kot dodatek na pobudo Matjaža Kmecla. Gre za tri sonete, ki jih Kmecl imenuje samoobrambni soneti, kot obrambo poezije pred politiko in represijo. Zlobec jih je napisal v času, ko so mu očitali izdajstva Slovencev, ob tem pa je dobival še očitke, da se kot pesnik spušča v politiko.

Še kot študent je spoznal ženo Veroniko, s katero sta se poročila pred koncem študija. Največ Zlobčevih pesmi je ljubezenskih. Prav tako se "ljubezen" pojavlja v večini naslovov zbirk. Njegova zadnja zbirka (2015) je izbor najlepših ljubezenskih pesmi, ki jih je izbral sam. Kot je priznal za intervju v Mladini, je z njimi želel sestaviti avtobiografijo oz. siže različnih stanj ljubezni v resničnem življenju pesnika, ki je dočakal 90 let. Naslov zbirke je *Ljubezen – čudež duše in telesa*. Njegovo ljubezen je vse življenje navdihovala žena Veronika, kar pričajo posvetila mnogih zbirk. O ljubezni pravi Zlobec takole: "Ljubezen je zame najgloblje izkustveno in spoznavno čustvo, sam sebi priznavam, da je v tej dvojnosti najbolj univerzalno čustvo, saj zajema vse, kar je človeškega." (iz intervjuja za spletno stran www.slovinci.si). V pesmih se pogosto pojavlja sintagma "ljubezen dvoedina". V intervjuju za Mladino razloži, da s tem misli na dve osebi, ki težita k temu, da bi postali eno. Vendar se to ne sme zgoditi, ker bi sicer eden izmed njiju postal prevladujoči. Gre za to, da se zaljubljenca morata boriti za soobstoj. V nadaljevanju, ko bom govorila o temah v ljubezenskih pesmih, bom razložila tudi svoj pogled in razumevanje te sintagme.

V zakonu sta se jima rodila dva otroka. Prvorojenec Jaša, še v času študija, in nekaj let kasneje še hči Varja. V intervjuju za oddajo *Dobro jutro* na RTV SLO je Veronika Zlobec priznala, da pri vzgoji nista bila povsem enotna. Ona naj bi skrbela za vzgojo in izobraževanje, Ciril pa za ljubezen. Sin Jaša je šel po očetovih stopinjah po poti pesništva. Bil je tudi diplomat, po duši revolucionar. Pesmi o njem Ciril Zlobec objavi v zbirki *Biti človek*, ki jih označi kot sinovo biografijo. Oba otroka sta podlegla hudim boleznim. Varja je umrla leta 2007 zaradi anoreksije, Jaša pa leta 2011 zaradi alzheimerjeve bolezni. O bolečini ob izgubi otrok priznava v prej omenjenem intervjuju: "[J]az sem mislil, da bom znorel od bolečine, nisem mogel sprejeti resnice, in na koncu, ker imam to srečo ali nesrečo, da pišem poezijo, sem to svojo bolečino skušal izliti skozi poezijo." V zadnjih treh Zlobčevih zbirkah (ne izbiri) so zbrane pesmi, ki so nastale v času Varjine bolezni in njene smrti pa tudi ob smrti sina Jaše. Miklavž Komelj v spremni besedi zbirke *Biti človek* meni, da se v teh pesmih od njiju ne poslavlja, temveč piše, da bi ostal z njima. Noče lažnega pomirjenja, temveč odnos do smrti sprejema skozi otroško zgroženost, ki zavrača logiko sveta, še pravi Komelj. Zlobec v istem intervjuju prizna, da jima z ženo ta plemenita bolečina osmišlja življenje. Zdi se mu, da je "čuvar spomina otrok".

OPREDELITEV POETIKE

Marija Švajncer v svoji knjigi *Pesnik ljubezni Cirila Zlobca* označi za mediteransko temperamentnega pesnika svetlobe, pomladi in poletja, ljubezni in narave. Njegova poezija je zasidrana v sobivanju ženskih in moških načel, ki sta izhodišče za razumevanje, sprejemanje in doživljanje življenja. Vitalizem premaguje resignacijo. (Švajncer 1995; 199).

Janko Kos¹ meni, da je Zlobec izšel iz poetike socialnega realizma, vendar se temu že v prvi zbirki odmakne v področje romantičnega "intimizma" z vplivi moderne in starejše pesniške tradicije. Glavno doživetje mu je razkol med idealno in stvarno resničnostjo, med posameznikom in okoljem, od tod sledi resignacija, ki se pogosto prepleta z vitalizmom. Motivika niha med resignacijo in vitalizmom, kar prikazuje zlasti v treh območjih, v spominih na otroštvo, erotiki in vsakdanji stvarnosti.

---

¹ Kos 1983; 392 in Kos 1976; 81

Notranja sestava Zlobčeve lirike v središču svojega sporočila ohranja klasičen lirski subjekt. To pomeni, da je oseba, ki izpoveduje pesem, zaokrožen in popoln personalni svet, racionalno, čustveno in čutno dognana enota življenja v njegovem realnem pomenu. Iz takega subjekta nastaja sporočilo o konkretnem doživljanju, situaciji ali čustvu pa tudi širše zarisana, abstraktna, refleksivno domišljena podoba sveta.

Jože Pogačnik v *Zgodovini slovenskega slovstva* označi Zlobčevo poetiko za eksistencialno zaradi deleža inspirativne pobude njegove poezije, ki sta eros in pesništvo. O erotiki pravi, da je: "[z]a Zlobca najpomembnejši prostor nramnega vrednotenja in odločanja, oblika stvariteljskega dopolnjevanja in celo hrepenenja po absolutu. /.../ [Njegova] erotična lirika je sodobno načet problem o eksistencialnih vpašanjih bivanja nasploh. /.../ [Eros] je postal eksistenčno jedro, ki premaguje odtujenost in omogoča sožitje s človekom in družbo." (Pogačnik 1972; 197) Pojem otroštva, ki je vezano na kraški dom in je bilo prekinjeno zaradi vojne, se po notranji sestavi sklada z eksistencialnimi razsežnostmi erotike. Razlika je v tem, da se otroštva več ne da doseči, medtem ko je erotika ostala dostopno področje. (Prav tam, str. 198).

Prav erotična pesem pa je po mnenju Iva Svetine tista, ki je ločevala Zlobčevo poezijo od tradicionalne prešernovske, saj se je odpovedala žrtvi in njeni sakralizaciji. (Svetina 1995; 85)

Prvo samostojno zbirko, *Pobeglo otroštvo* kritiki in teoretiki označijo za prelomnico v Zlobčevem pisanju. Gre za premik od tradicionalne romantike k novemu ekspresionizmu². Janko Kos v spremni besedi zbirke *Kras* ugotavlja, da v tej zbirki razvije motiviko resigniranih spominov na "pobeglo otroštvo". Kar pa kasneje v Pesniških listih *Vračanja na Kras* in zbirki *Kras* zaokroži na novo ozadje vračanja v domačo hišo, na Kras, v spomine in mladost oziroma k smislu na prehojeno življenjsko pot.

Zlobčeva poezija zadnjih zbirk (od 2007) upesnjuje neskončno očetovo bolečino ob zavedanju, da njegov otrok odhaja. Iz teh pesmi, ki ji je zapisal v času Varjine poslednje bitke, po besedah Iva Svetine iz spremne besede zbirke *V viharjih in zavetrjih srca*: "odseva trpljenje, bolečina, ki vsako besedo preizkuša, ali bo zmogla obstati, ko bo zapisana; ali bo zmogla v svoji krhkosti obdržati silno čustvo, črno kot noč, ostro kot nož, ki se očetu prebujata

---

² Paternu 1967; 160

kot zver zlakotena." Zlobčeva prej "vseprežemajoča ljubezen" sedaj pridobiva metaforično dimenzijo, še meni Svetina.

Ob izgubi sina Zlobčeve pesmi zazvenijo kot sinove hvalnice, ki je ob enem postal pobožanstveno bitje, kot pravi Miklavž Komelj v spremni besedi zbirke *Biti človek*. Vendar se, po mnenju Kmecla (v isti zbirki), ta "oda iz besede v besedo presnavlja v žalostinko." Odhajajo pa tudi prijatelji, ki jim Zlobec prav tako izreče pesmi v slovo. Ob vsem tem se zateka v nostalgijo, tako da piše elegične ode in se spominja nekdanjih dni. Kmecl meni še, da se v zadnji zbirki poezija preoblikuje v reflektivno, premišljuječo in se zato mnogo katera pesem bere kot verzificiran esej.

Ljubezen do žene se v zadnjih zbirkah vse bolj pretaka v hvaležnost za skupaj preživeto, v upanje in tudi strah ob spoznanju, da bo kmalu eden od njiju ostal sam.

OBLIKE PESMI

Boris A. Novak v spremni besedi zbirke *Samo ta dan imam* govori o pesniških oblikah, ki jih izbira Zlobec za svojo liriko. Vse do sredine osemdesetih let se je izražal skozi prosti verz. V petdesetih je bil celo na čelu boja za uveljavitev prostega verza. Z njim je "pomagal preseči zarjavele kalupe tradicionalnega stihoklepstva in socrealistične estetke". Ko pa je prosti verz že bil uveljavljeno sredstvo poezije, Zlobec poseže po "formalno strožjem pesniškem jeziku". Od zbirke *Nove pesmi* (1985) postane sonet nosilec pesnikovega izrekanja sveta. Od tedaj se naravnost še krepi in doseže status privilegirane forme v zbirkah *Ljubezen dvoedina* in *Stopnice k tebi*. Zatekanje k sonetni obliki, meni Novak, je najbrž posledica navezanosti na mediteransko kulturo in italijansko pesništvo. Več o značilnostih Zlobčevih sonetov pa sledi v poglavju o sonetu.

VPLIVI NA POETIKO

Ciril Zlobec se je s poezijo srečeval že kot otrok ob bratovi zbirki slovenskih knjig in predvojnih literarnih revij. Prebiral je Prešerna, Levstika, Gregorčiča. Največji vtis nanj sta naredila Gradnik z ljubezenskimi pesmimi in Kette s šaljivo erotiko. (*Slovenska književnost 1945–1965* omenja še vpliv Županičeve nove romantike). V šoli pa je spoznal še Danteja,

Petrarko in Tassa, ki jih je kasneje tudi prevajal. Prevajal je tudi srbske in hrvaške pesnike, npr. Vaska Popa, Oskarja Daviča, Slavko Mihalić in pa že prej omenjene italijanske hermetiste Quasimoda, Montaleja in Ungarettija. Tem je posvetil samostojne knjižne izbore, obenem pa izdal tudi antologijo italijanskih pesnikov. Vsi ti pesniki so po malem vplivali na Zlobčevo poetiko, meni Janko Kos v spremni besedi zbirke *Pesmi ljubezni*. Vse vplive pa je "prekapnil v samosvojo lirsko limfo, v nezamenljivo osebno izpoved, ki se je v več kot polstoletnem toku le tangentno približala tokovom intimizma, modernizma, lingvizma ali formalizma, ostala pa vseskozi predvsem sebi zvesta, avtonomna, izvorno zlobčevska," povzame Miran Košuta v spremni besedi zbirke *Dvom, upanje, ljubezen*.

SONET

Sonet je zahtevna in jedrnata pesemska oblika, v kateri mora biti vsaka beseda pretehtana in morajo te med seboj vzpostavljati kompleksno pomensko mrežo. Predstavlja bogastvo zunanjega sveta pa tudi skrivnosti čustvenega sveta, od ljubezni do smrti. Izraža lahko refleksije o temeljnih bivanjskih težavah ali pa religiozne teme in celo humor, ironijo in satiro.

Sonet kot pesemska oblika se prvič pojavi v 13. stoletju, za kar naj bi bil zaslužen Giacomo Lentini, najvidnejši predstavnik sicilske šole. K razvoju sonetne oblike prispeva Dante Alighieri, z variacijami pa ga obogati Francesco Petrarca. Gre za italijanski sonet, ki ga kasneje prevzame tudi France Prešeren. Poleg tega poznamo še angleškega in francoskega. Vse te oblike pa imajo tudi mnogo podtipov.

Italijanski sonet temelji na verzu jamskega enajsterca, pri nas imenovanega tudi laški. Verz lahko šteje od deset do dvanajst zlogov. Metrična shema obsega pet iktov (mesto, predvideno za naglas), ki pade na sode zloge. Glede na verzne končnice pa ločimo tri tipe. Verso tronco ali okrnjeni verz je, kadar je zadnja beseda v verzu naglašena na zadnjem zlogu. Tak verz obsega deset zlogov. V slovenskem izrazoslovju je poznan kot moški verz, rima pa se imenuje moška rima. Kadar je zadnja beseda v verzu naglašena na predzadnjem zlogu, gre za verso piano oziroma rahli verz, v slovenski terminologiji ženski verz z žensko rimo. Verz obsega enajst zlogov. Zadnji tip verza, ki pa obsega dvanajst zlogov je, kadar je zadnja beseda v zlogu naglašena na predpredzadnjem zlogu. Imenuje se verso sdrucciolo (izg. združčolo), kar

pomeni spolski verz. Pri nas ga imenujemo tekoči ali daktilski verz oz. rima. Kitične oblike italijanskega soneta sta dve štirivrstičnici ali kvartini in dve trivrstičnici ali tercini. Rima je v kvartinah bodisi prestopna bodisi oklepajoča, v tercinah pa se nam ponuja več možnosti npr. verižne, ponovljene, obrnjene. Dovoljene so še druge variante zaporedij, velja le ena omejitev, in sicer, da se mora v drugi tercini ponoviti vsaj ena rima iz prve tercine. Notranja forma soneta v kvartinah razvije temo, ki je pogosto prizor iz narave, v tercinah pa zgosti sklep, tako da razpoloženje iz narave prenese v notranjo pokrajino svoje duše. Tako podoba narave postane prisposoba pesnikovega občutja. Vendar je že Dante dokazal, da tako natančna porazdelitev na kvartine in tercine ni vedno nujna. Prav tako sta tematika in razplet notranje forme skozi stoletja dobivali svobodnejše razsežnosti. Upoštevanje pravil soneta ni več glavno merilo za nujnost sonetne pesemske oblike. Dandanes sonete ocenjujemo po njihovi umetniški moči in ne formalni pravilnosti. Prav zato pa je sonet razvil veliko podzvrsti. Naj naštejemo samo nekatere: kontinuirani, repati, dvojni, potrojeni, podvojeni, sonet z refrenom, sonet z rošado kitic itd.

Kot svojo vrsto soneta poznamo še francoski sonet, ki temelji na verzem ritmu aleksandrinca. Zaradi francoščine, ki ima stalni naglas na koncu besede, zatorej tudi silabično verzifikacijo (Slovenci imamo silabotonično), so Francozi za svoj sonet potrebovali primernejši verz. Našli so ga v aleksandriskem, katerega zančilnost sta dva stalna naglasa, na koncu verza in na sredini, pred cezuro. Drugi naglasi pa so svobodni in lahko zasedejo katerakoli mesta. Verz ima dvanajst zlogov, ki so v klasicizmu razdeljeni z eno cezuro, po 6. zlogu, v romantiki pa z dvema, po 4. in po 8. zlogu. V izogib ritmični monotonosti je uveljavljeno pravilo o menjavanju ženskih in moških rim. Ženska rima pri Francozih pomeni besede, ki se končajo z nemim e. Po kompoziciji kitic je francoski sonet enak italijanskemu. Bistvena razlika pa se pokaže pri razporeditvi rim v tercinah. To je CCD, EED, kakršne, kljub pestri paleti kombinacij, italijanski sonet ne pozna.

Tretji tip soneta je angleški. Enako kot italijanski temelji na ritmu jamskega enajsterca, le-ta se ta imenuje jamski pentameter. Gre le za različno poimenovanost, metrična shema pa ostaja enaka. Od italijanskega soneta se razlikuje v kompoziciji kitic in razporeditvi rim. Kitice so razporejene v tri kvartine in zaključno dvostišje. Temu sledi tudi notranja forma, ki v kvartinah gradi pesniške podobe, v distišju pa podobo zaključni v moralo zgodbe ali s paradoksalnim obratom. Preprostejša je razporeditev rim, saj vsaka kvartina

temelji na svojih dveh prestopnih rimah, ki se ne nadaljujeta v naslednjih kiticah. V dvostihu pa sonet zaključí zaporedna rima. Takšna oblika rim je posledica narave angleškega jezika, ki ima neprimerno manj čistih rim. Angleški sonet pozna tudi nekaj podvrst, npr. spenserski (vezani/povezani) sonet, ki temelji na ponavljanju rim iz kitice v kitico, ali miltonski sonet, ki ima podobno razporeditev rim kot italijanski sonet.

Poznamo pa tudi t. i. sonetoidne oblike, za katere ne moremo reči, da so pravi soneti, hkrati pa jim tudi ne moremo odreči povezave s sonetno obliko. To so na primer hibridni soneti, ki imajo v prvem delu italijansko razporeditev rim, v drugem pa angleško, štirivrstične pesmi, nemetrični soneti, sonet s kupleti, podaljšani ali skrajšani soneti in še mnogi drugi.

Prvi sonet v slovenski poeziji je napisal Jovan Vesel - Koseski, z naslovom Potažva, leta 1818. Prešeren pa je vzpostavil temeljni model slovenskega soneta. Dokazal je, da je slovenščina po izrazni moči enakovredna razvitim evropskim jezikom. Po sonetih slovenski pesniki posegajo skozi celotno zgodovino. Josip Stritar sonetu doda satiričnost, Dragotin Kette sonetu vrne umetniško moč. Sonete pišejo še Alojz Gradnik, Miran Jarc, Božo Vodušek, Ivan Hribovšek, France Balantič, Janez Menart, Tomaž Šalamun, Milan Jesih in še mnogi drugi. Boris A. Novak pravi, da kadar slovenski pesnik želi sporočiti nekaj pomembnega, poseže po sonetu. (Novak 2004: 33–94)

Za sonete Cirila Zlobca je značilno, da so zvesti izvorni naravi sonetne oblike, to je nagnjenost k izražanju romantičnih čustev in pesniška zvočnost jezika. Sodobno jezikovno občutljivost pa posrečeno kombinira z ritmom jambskega enajsterca in mrežo polno zvonečih rim. V svojih sonetih obnavlja petrarkistično razreševanje ljubezni, kar je po mnenju Novaka posledica prevajanja italijanskih klasikov. Zanimiva pa je še kompozicija svojevrstnega sonetnega cikla, ki ga je razvil Zlobec. Gre za sklop desetih verzov, ki so med seboj povezani na enak način kot sonetni venec. To pomeni, da zadnji verz vsakega soneta predstavlja prvi verz naslednjega. Zadnji verz desetega pa je enak prvemu verzu prvega soneta. (Novak 2000; 147–149)

TÉMA V BESEDILIH

Preden se lotimo raziskovanja tem v Zlobčevi poeziji, se mi zdi smiselno razmejiti pomen teme. Povzela bom Kosovo teorijo, ki sicer izhaja iz nemške literarne teorije, po delu *Morfologija literarnega dela*.

Tema je poseben vsebinski sestav, ki nastaja znotraj literarnega dela, tako da avtor povzame zunajliterarno snov, a jo preoblikuje v literarno realnost. Zunajliterarne realnosti ni mogoče enačiti z neko filozofijo, svetovnim nazorom ali ideologijo, ki obstaja izven literarnega dela, npr. v avtorjevi miselnosti, doživetju ali pa v splošni zavesti družbe. To je samo snov, iz katere avtor oblikuje temo svojih del, in je zato povsem literarna tvorba. Od motiva se tema razlikuje po elementih, ki tvorijo celoto. In sicer motive sestavljajo snovno-materialni elementi, prežeti s plastjo idejnih in emocionalnih prvin. Tema pa je podana skozi idejno-racionalne in afektivno-emocionalne sestavine. Sama zase ne obstaja, ampak se opira na motive, motivne drobce ali sklope. Kadar v temi prevladujejo idejno-racionalne prvine in se združujejo v smiselne sklope, se ob motivih ali na njihovi podlagi tema pojavlja kot izrazita ideja. In kadar se takšna ideja razraste v priostreni obliki in kot rezultat motivike, ji pravimo teza. Takšna oblika teme je značilna za dramatiko. V drugih primerih teme ni mogoče reducirati na razvidno idejo, tezo ali nauk. Takrat gre za zapleteno prepletanje idejno-racionalnih in emocionalnih sestavin. Temo razumemo kot splošen duhovno-življenjski problem, protislovje ali perspektivo. Takšna tema ni osredotočena na določenem mestu besedila, ampak je razpršena po celotnem delu, spojena z motivi, motivnimi drobci in sklopi, tako da jo je težko izločiti. Lahko se zdi tudi, da je tema skrita za motivi ali pa je navzoča v njih samo v nezavednem stanju. Tak tip je pogost v obširnejših epskih in dramskih delih, v katerih stopajo v ospredje bogato razvejani motivi. Nasprotno pa zlasti v liriki obstaja tema kot glavna vsebina in je podprta z najmanjšo možno količino motivov.

Tema se lahko reducira na čustveno raven, razpoloženja ali občutka, takrat je sestavljena samo iz afektivno-emocionalnih prvin in je ni mogoče prevesti v racionalno shemo, zato je praviloma neizrekljiva. Opisujemo jo v esejističnem jeziku in slogu. V takšnih besedilih se pogosto zdi, da teme sploh ni in da imamo opraviti z atematsko literaturo, predvsem v zvezi z modernističnimi deli. Vendar je tudi v teh moč razpoznati obrise tem, kljub temu da jih ni mogoče vedno racionalno formulirati, saj so zgrajene na ravni čistih afektivno-emocionalnih sestavov. V drugih modernističnih tekstih pa obstaja tema racionalno

neopredeljiva, saj te zanikajo smisel, duhovno vsebino in idejo. Kljub negaciji teme je literatura še vseeno tematska, saj ravno redukcija sveta in zanikanje smisla sta sami po sebi tudi tema, in sicer negativna oziroma antitema.

Glede na število tem v posameznem delu ter na njihovo povezovanje in enotnost imamo naslednje možnosti. Enotnost na ravni teme, ki povezuje motive, motivne drobce, sklope in elemente v celoto. Gre za krajše tekste z eno temo in več motivi. Tema ustvarja homogen smisel, ki ga v motivih ni. V daljših besedilih imamo lahko več tem, in sicer tako, da se ali ciklično ponavljajo ali da večja tema zajame manjše. Med temami mora obstajati notranja smiselna povezava, kar daje tematsko enotnost besedila. Pogosto se več tem, ki so lahko v podrejenem, nadrejenem ali enakovrednem položaju, spaja v skupno nadtemo. Enotnost tem pa je lahko tudi razrahljana, v nekaterih zelo obširnih besedilih, ki vsebujejo več samostojnih tem. Te se med seboj ne morejo poenotiti, da bi lahko sestavljale enotno nadtemo. Problematika tem se kaže tudi v zelo kratkih lirskih besedilih, kadar recimo tema ni postavljena v obliki jasne ideje ali nauka, ampak kot pesniško sporočilo o nekem življenjskem problemu duhovno-psihičnega značaja ali kadar razmerje med temo in motivom prikazuje alegorijo.

Dejstvo je tudi, da se isti motiv lahko razvije v neskončno število različnih tem in pomeni osnova različnim tekstom, ne glede na časovno obdobje ali smer. S tem področjem se ukvarja tematologija, ki s prikazom različnih tematskih povezav istega motiva navaja najrazličnejše gradivo. Za primer vzemimo motiv Krasa. V slovenski poeziji ga tematizirata tako Srečko Kosovel kot tudi Ciril Zlobec, predstavnika različnih smeri in obdobji ter vsak s svoje tematske zasnove.

TEME V PESMIH CIRILA ZLOBCA IN POVEZOVANJE V TEMATSKE SKLOPE

Skozi literarno zgodovino se za temo uporablja več različnih terminov, kot so mit in literarni mit, ki sta prišla iz francoščine, snov iz nemščine (der Stoff), ideja in včasih tudi motiv. Literarni teoretiki in zgodovinarji imajo vsak svoj princip poimenovanja, zato nastane precejšnja zmeda. Odločila sem se, da se bom držala poimenovanja, ki ga uvede in predstavi Janko Kos v svoji *Literarni teoriji in Morfologiji literarnega dela* kjer pravi, da je tema "... posebn[a] vsebinsk[a] tvorb[a], sestavljena iz temeljnih elementov literarnega dela, vendar /.../ različna od motiva," ki pa predstavlja predmete, like, situacije, osebe, dogodke, skratka nekaj konkretnega, snovnega, nazornega. Tema je sestavljena iz idejno-racionalnih elementov, to so teze, ideje, tendence in iz afektivno-emocionalnih, ki predstavljajo zapleten pogled na življenje kot problem ali perspektivo skozi čustveno stanje, nastroj in razpoloženja. Teme se med seboj lahko povezujejo, kar je značilno predvsem za daljše pesnitve. (Kos 2001; 79–84)

V pesmih Cirila Zlobca sem določala teme in jih razporedila najprej v krovne nadteme, ki jim pravim tematika, nato na teme, podteme in podpodteme. Prebrala in tematsko analizirala sem vse Zlobčeve pesmi, razen sonetov, ki jih bom predstavila kasneje. V tretjem poglavju pa bom primerjala pojavitev posameznih tem v pesmih v nasprotju s soneti. V prvi sklop sodijo pesmi in pesnitve pa tudi razni sonetni in drugi cikli. Kot cikel štejem že dve pesmi z istim naslovom, npr. Srečna sizifa I, Srečna sizifa II itd. V drugi sklop pa uvrščam samo "samostojne" sonete. Ob temah, podtemah in podpodtemah bom navedla po vsaj en primer pesmi, v kateri se pojavlja določna tema. Vseh pesmi zaradi prevelike količine ne bo mogoče navesti.

Tematike oz. nadteme, ki se pojavljajo v Zlobčevih pesmih, so naslednje: ljubezenska, bivanjska, družbeno-kritična in impresije iz narave. Ljubezensko tematiko sestavlja osem tem, nekatere od teh imajo tudi podteme in podpodteme.

LJUBEZENSKA TEMATIKA

Tema ljubezni do drage osebe je lahko srečna/izpolnjena, kadar lirski subjekt opisuje srečo ob minevanju časa, staranju, ob katerem ljubezen nikoli ne mine, prav tako je ljubezen srečna, kadar oziroma ko se zaljubljenca najmeta. Ti dve podpodtemi najdemo v pesmih Od

začetka v smrt (*Nove pesmi*, 1985), Prispodoba (*Dvom, upanje, ljubezen*, 2005), kjer ljubezen nikoli ne mine in srečo, ko sta se našla v pesmih Ljubezen (*Glas*, 1980), Bližina (*Nove pesmi*, 1985) in Hvalnica ljubezni (*Moja kratka večnost*, 1990). Lahko pa se ob sreči prikrito poraja nekakšna negativna slutnja ali spoznanje, kot lahko preberemo v pesmih Resignacija (*Pobeglo otroštvo*, 1957), Triptih o ljubezni 2³ (*Moja kratka večnost*) in II. Sluh (*Stopnice k tebi*, 1995).

Ljubezen do drage osebe je lahko tudi nesrečna iz več razlogov (podpodteme), in sicer zaradi neuspešnosti ali neizpolnitve pričakovanj lirskega subjekta (Videl sem tvoj smeh iz zbirke *Pobeglo otroštvo* in Kaj je večji greh iz *Novih pesmi*), lahko je prizadet zaradi dejanja samega sebe ali neke druge ljubljene osebe (Dekliška in Trenutek iz zbirke *Pesmi štirih*, 1953). Nesrečna ljubezen je prisotna tudi zaradi hrepenenja, ki ne obeta izpolnitve kot na primer v pesmi Samo odhodi iz zbirke *Ljubezen*, 1958, ali pa nerazumevanja, oddaljitve, sporov in celo molka med lirskim subjektom in ljubljeno osebo, npr. Ob sinkovi boleznii (*Pesmi štirih*) in Iz dolgih severnih noči (*Samo ta dan imam*, 2000). Slednja podpodtema se občasno povezuje s tematiko impresije iz narave (V tih večer molčiva, *V viharjih in zavetrjih srca*, 2007). Téma iskanja drug drugega ali iskanja ljubezni pa se lahko razplete bodisi v izpolnjeno bodisi v nesrečno ljubezen ali pa vprašanje iskanja in vrnitve drug k drugemu ostane nerazrešeno (Sladka žeja, *Pesmi jeze in ljubezni*, 1968, Triptih o ljubezni 3, *Moja kratka večnost*).

Podtema ljubezni do osebe je tudi erotika s podpodtemami, ki opisujejo erotični akt (Skriti ognji, Jetnik telesa, *Glas*), neuresničeno erotiko (Izžgi zeleno brstje upanja, *Ljubezen*), erotično vabilo, naslovljeno na drugo osebo, ki se povezuje tudi z erotičnim hrepenenjem (Preveč sem žejna, Zagrizi v moje hrepenenje, *Ljubezen*), in še erotika, ki obeta potomstvo (Erotika 7, *Pesmi jeze in ljubezni*). V ta sklop podtem ljubezni do osebe spadata še strah pred ljubeznijo (Triptih o ljubezni 1, *Moja kratka večnost*) in strah pred izgubo ljubezni/drage, oz. strah pred samoto v pesmi Bojim se tebe v sebi iz iste zbirke. Kot samostojna tema se pojavlja tudi dvom v ljubezen, ki jo zaznamo v pesmih, kot so Vso pot in Od jutra do večera (*Glas*).

Ljubezenske teme v pesmih Cirila Zlobca so še: opevanje ženske, njene lepote in vrlin, kar lahko beremo v pesmih Oda ženi (*Ljubezen dvodina*, 1993), Molitev (*Pesmi jeze in ljubezni*), Ne kličem te z imenom (*Glas*) in Ko sva sama (*Glas*); upanje in vera v ljubezen v

---

³ Številka ob naslovu pomeni številko pesmi iz cikla.

pesmih Zaliv 10 in Novo rojstvo (*Samo ta dan imam*) pa tudi ironija do ljubezni v pesmih predvsem zgodnejšega nastanka, kot sta Gazelica iz zbirke *Pesmih štirih* ter Čakam te iz zbirke *Ljubezen*. Ljubezenska tema je tudi dopolnjevanje partnerjev v ljubezni, kar beremo v pesmih Pričakujoča (*Glas*), Drug v drugem (*Stopnice k tebi*), Sobota (Žena) (*Samo ta dan imam*) in Sredi visokega avgusta (*V viharjih in zavetrjih srca*). Pri tem naj opozorim še na ugotovitev, da je ljubezen, ki jo opeva, pesmih pa tudi v sonetih o ženi po 1980 veliko bolj senzibilna, resnejša in globlja, pogosteje pa tudi srečna kot v zgodnejših pesmih. Še posebej je ta hvaležnost iz povezanost z ženo opaznejša, ko začne pisati pesmi tudi o bolni hčerki. Naj omenim, da v zbirki *Ljubezen* prevladujejo pesmi o nesrečni ljubezni. Prav tako je zanimivo dejstvo, da v nesrečnih ljubezenskih izpovedih pogosto govori ženski lirski subjekt. Kot primer navajam pesem iz prej omenjene zbirke, z naslovom Preveč sem žejna:

Ne boj se, dragi,
preveč sem žejna,
da pila bi lahko samo resnico:
njen tenki curek
se neprestano trga,
hlapí v plamenu žgočih dvomov.

Preveč sem žejna,
da bi me utéšil brez laži,
brez fantovske laži,
ki nas spočite dráži,
utrujene uspava,
a vselej dviga, vabi za seboj.

O, varaj me in laži,
samo ne daj, ne daj,
da se ljubezni šumni curek
pretrga, izgubi
v hlapečih, redkih kapljah,
ki me ne morejo utešiti!

Preveč sem žejna.

Obširnejša z vidika podtem pa je tema ljubezni in njeni učinki, ki so vidni v vsemogočnosti ljubezni, ki se pojavlja v pesmih Zaliv 4, Zlata nitka (*Samo ta dan imam*), Praspoznanje (*Dvom, upanje, ljubezen*), kjer pravi, da ko enkrat užiješ ljubezen, postaneš kakor odvisnik, želiš jo vedno več in brez nje ne znaš več živeti. Učinek ljubezni je tudi njena nepredvidljivost in tveganje, povezano s tem, kar je značilno za pesmi Drug v drugem 7 (*Stopnice k tebi*) in Ljubezen dvoedina 1 (*Ljubezen dvoedina*). Zadnja podtema učinkov

ljubezni pa je ljubezen kot zatočišče, oz. smisel in razlog za življenje. To lahko najdemo v pesmih Drug v drugem 3 in 4 (*Stopnice k tebi*), Edina večnost (*Dvom, upanje, ljubezen*), Razlogi za življenje so 3 (*V viharjih in zavetrjih srca*) ter Človek sem (*Nove pesmi*), v kateri žena lirskemu subjektu predstavlja vez med življenjem in smrtjo ter glavni smisel za življenje.

Ljubezen pa ni nujno samo med partnerjema, kaže se tudi med staršem in otrokom, in sicer kadar lirski subjekt govori o svojem sinu in hčeri, še posebej ob bližajoči se smrti. Te pesmi so hkrati polne bolečine, skrbi in ponosa in, kot sem omenila, čiste ljubezni. Vse to so podteme starševske ljubezni do otrok. Pesnik je otrokoma posvetil kar nekaj pesmi, med njimi so Zamolčana pesem hčerki in Pobegla pesem sinu iz *Novih pesmi*, Četrtek (Hčerka), Sreda (Sin) iz zbirke *Samo ta dan imam*, v času dolgoletne hčérine bolezni ji je posvetil kar nekaj pesmi in ciklov, kot so V beli postelji, Noč brez spanja in brez sanj (1–5), Prošnja (vse iz *Ljubezen dvoedina*) in druge. Ob njeni smrti pa je napisal po mojem mnenju najlepšo pesem, zato jo bom tudi navedla v celoti.

VARJA JE VEDELA

Pustite mi, da se srce izjoče,
preveč je že nabreklo od solzá,
ljudje, saj to je vendar nemogoče,
da kar tako, za zmerom je odšla!

"Zaspala bi", je rekla – in umrla.
Že mrtva s polpriprtimi očmi,
je ves čas predse, **vame**, strmo zrla,
kamnit pogled, ki v večnost govori.

Varja je vedela, kako bo z mano,
da z njo umrl bom tudi jaz,
saj sva živela z isto odprto rano,
ki živemu je ne zaceli čas.

V tolažbo mi zapušča bolečino,
ta žlahtni sad ljubezni, naj boli,
pomaga mi, da ne zgrmim v praznino,
v prepad obupa – zdaj, ko Nje več ni.

Tako sina kot hčerke se je spominjal v pesmih in skozi njih izlival svojo bolečino. Posvetil jima je zadnjo izdano zbirko novo napisanih pesmi *Biti človek* iz leta 2013.

Ciril Zlobec kot starš in tudi kot sin v svojih pesmih izkazuje ljubezen in spoštovanje do svojih staršev (Očetu (*Pesmi štirih*), 14. marca 1956 očetu, Materi 27. febr. 1957 (*Pobeglo otroštvo*) in iz zbirke *Samo ta dan imam* pesem Moj oče) in v eni pesmi tudi svojemu bratu, ki je bil kartuzijan in je moral umreti kot talec nemških vojakov, naslov le-te je Kako umirajo svetniki iz zbirke *Tiho romanje k zadnji pesmi*, 2010. Ljubezen do staršev se pogosto navezuje tudi na ljubezen do domače kraške zemlje, doma in slovenskega naroda. To so na primer Sosed Marka (*Pesmi štirih*), Kraška elegija (*Samo ta dan imam*), Hiša očetova 3 in Vračanja na Kras (*Vračanja na Kras*). Pod to temo se pojavljajo podteme, kot so ponos, izguba otroštva, očetova hiša, in se povezujejo tudi s spomini na otroštvo in družbeno kritiko, predvsem kritiko sprtih Slovencev. K slednji pridemo še kasneje.

BIVANJSKA TEMATIKA

Naslednja tematika je najbolj razvejana in najbolj obsežna v opusu pesmi Cirila Zlobca. Govorila bom o bivanjski tematiki, ki se razveja na 22 tem. Prvo temo sem omenila že v prejšnjem sklopu pri ljubezni do staršev in doma, to so spomini, ki se razvejajo na dve podtemi, in sicer spomini ob slovesu (Slovo od podstrešja, *Pesmi štirih*) in spomini na starše, otroštvo, rod in dom (Na očetovem domu, *V viharjih in zavetrjih srca*). Naslednje teme so še: očitanje sebi zaradi storjene napake v pesmi Iz edenskih vrtov otroštva (*Dvom, upanje, ljubezen*) in ob tem občutka krivde v pesmi Nočna mora (*V viharjih in zavetrjih srca*); slutnja nesreče, smrti (bližnjih) in strah (Podoba iz sanj iz zbirke *Dvom, upanje, ljubezen* in *Zdravica iz V viharjih in zavetrjih srca*).

V pesmih se pojavlja tudi avtorefleksija, ki se večinoma povezuje in pojavlja z več različnimi temami hkrati, npr. iskanjem smisla življenja, ljubezni, družbeno kritiko, žalostjo idr. Ima pa tudi dve podtemi, in sicer se lirski subjekt srečuje z notranjimi boji in razdvojenostjo, kar beremo v pesmih Samogovor (*Najina oaza*, 1964) in Prispodoba 4 (*Dvom, upanje, ljubezen*), kjer pravi takole: "V zlitju vseh nasprotij sem celota." lahko pa se ob avtorefleksiji spominja preteklosti, npr. otroštva v pesmi Nenasitno radoveden iz iste zbirke.

Zelo pogosti temi, v poznem obdobju ustvarjanja, poleg ljubezni do žene, ki je še vedno goreča in rešilna, kar najpogostejši, sta žalost in bolečina ob izgubi otroka, ki poraja občutek krivde, jezo na Boga, v katerega sicer ne verjame, in kasneje tudi sprijaznjenost z bolečino in ob tem upanje. O žalosti in bolečini ob boleznih ter smrti hčerke Varje in sina Jaše sem že omenila nekaj pesmi, ko smo govorili o ljubezni do otrok. Ker je teh pesmi kar veliko,

naj jih omenim še nekaj, in sicer: Balada o očetu in mrtvi hčerki (*Tiho romanje k zadnji pesmi*), Morda pa smrt in Smrt mi je ugrabila hčer in sina (obe iz *Biti človek*). Sprijaznjenost z bolečino in hkrati tudi upanje se poleg še drugih tem pojavlja v ciklu Golo življenje iz zbirke *Tiho romanje k zadnji pesmi*. Posebno zanimiva tema pa se mi zdi jeza na Boga, kajti v pesmi Če si, ki nisi (ista zbirka), nagovarja Boga, se jezi nanj, zakaj mu je vzel ljubljeno hčer in sedaj mu jemlje še sina, a še v isti vrstici mu pravi, "ki nisi", se pravi, zanika njegov obstoj. Vse skupaj zveni prav ironično. Zanimivo je, da se podobna misel pojavi že v zbirki *Ljubezen dvoedina* v sklepni pesmi istoimenskega cikla, z naslovom Osupel in zamaknjen hkrati, kjer sicer govori o skrivnosti časa, ki ga primerja z nerazložljivo skrivnostjo Boga. Pravi takole: "kot Bog, ki je in ni, je torej dvom". Za lažjo predstavo bom navedla prej omenjeno pesem, Če si, ki nisi.

O bog, kako sem vsak dan bolj nemočen!
Da vate, ki te ni, bi vsaj verjel.
Priznam, da si, ki nisi, vsemogočen,
nedolžnega si me v obup preklel:

povsod zdaj ta obup in bolečina
z obrazom mrtve hčerke. Brez srca,
potihoma, zdaj jemlješ mi še sina.
Ni ena smrt dovolj, zakaj oba?

Na štiri oči bi s tabo, svojim bogom,
če si, ki nisi, rad se pogovoril
(ne gre mi za nečimrne težave):

neodupstljivo je, kar si mi storil,
ves svoj človeški srd bi ti, z razlogom,
kot možu mož, izkričal rad – v obraz.

Da nimaš nič pri tem? Saj niti las
brez tvoje volje nam ne pade z glave.

Tema žalosti pa je v zgodnejšem obdobju ob podtemi, ki se nanaša na vojno, razvejana na izgubo prijateljev, trpljenje in smrt ter na izgubo staršev. Tema žalosti se pojavlja še ob temah ljubezni, predvsem ljubezni do svojih otrok in ljubezni do staršev (največkrat omenja očeta). Zato pesmi o izgubi staršev in ljubezni do njih ne bom še enkrat omenjala. Bom pa naštel nekaj pesmi, ki govorijo o vojni, smrti, izgubi otroštva oz. mladosti. To so: September 1943 iz zbirke *Samo ta dan imam*, iz zbirke *Glas* so naslednje Vojna, 1941–1945 in Vmes, Otroške oči iz *Pobeglega otroštva* in Samo otroci iz zbirke *Ljubezen*.

Naslednja razvejana tema je minevanje časa (dneva/leta) tudi življenja, npr. v pesmi *Za mojih osemdeset (V viharjih in zavetrjih srca)*. Minevanje lahko prinaša upanje in voljo do življenja v smislu "carpe diem" (Lenarjenje iz *Najina oaza*, Marec, Poletje, Skoraj isto, Čas beži, vse iz *Samo ta dan imam*), hkrati pa tudi misel, da življenje hitro mine (Že se večeri, i. z.⁴). Poleg tega minevanje prinaša tudi spremembe, kot beremo v pesmi *Cilji in potovanje* iz iste zbirke. Lahko pa poraja strah in beg pred smrtjo in pozabo ter strah na splošno, kot na primer *Strašen je poslednji krik človeški* (i. z.).

Zanimivo je, da v pesmih najdemo takó temo otopelosti, pasivnosti, ujetosti v ritual vsakdana (*Avtoportret; Pobego otroštvo*), kot tudi temo vitalizma, volje in upanja do življenja, dogajanja, upiranja usodi in oblasti pa tudi iskanja novih poti (*Zdaj!, Samo ta dan imam; Razlogi za življenje* so 4, *V viharjih in zavetrjih srca; Obglavljanje dneva, Moja kratka večnost*).

Kadar se v temah pojavlja usoda, je ta prikazana kot zatiralka, ki se ji lirski subjekt upira (*Stanja in trenutki: Uvodna pesem, Samota dan imam*) ali pa se z njo sprijazni in obupa (*Od kod ta čudež?, Glas*). V pesmih najdemo tudi teme, kot so samota oz. osamljenost (*Spet še en dan, Dvom, upanje, ljubezen*), tema potovanja (*Stanje 3: Pot, Samo ta dan imam*), tema počitka oz. nesmiselnosti truda (*Siesta, Sanje o vrhu, obe Samo ta dan imam*) in boj med življenjem in smrtjo oz. upanjem in obupom (*Prošnja II, V viharjih in zavetrjih srca*), ki pa se pojavlja tudi ob vitalizmu in usodi.

Lirski subjekt se v pesmih vrača domov na Kras, v preteklost, otroštvo, npr. v pesmih *Kakor vzlet v svetlobo in Vračam se* iz zbirke *Samo ta dan imam*. Tema vračanja pa se navezuje tudi na spomine in ljubezen do doma, domače hiše, roda, Krasa itd.

V pesmih je mogoče zaslediti tudi temo iskanja cilja, nekega smisla oziroma iskanja sebe. Ta tema se razveja še na podteme razklanosti v sebi (*Med menoj in mano, V viharjih in zavetrjih srca*), poslušnost srca (*Da le še utriplje, i. z.*) in ironijo (*Potovanje ali cilj?, Samo ta dan imam*). Tema iskanja se pojavlja še ob temi dvoma, avtorefleksije, pa tudi iskanja ljubezni ipd. Tema dvoma je pogostejša predvsem v kasnejšem obdobju, ko ob bolečini in avtorefleksiji podvomi vase, v življenje in tudi v ljubezen. Med drugim je dvomu posvečena

---

⁴ ista zbirka

zbirka iz leta 2005, *Dvom, upanje, ljubezen*. O tem bom spregovorila še v poglavju o sonetih, kjer je razvidna prav posebna oblika dvoma. Primer dvoma vase in v svoj pogum je v pesmi Smer vrnitve iz zbirke *Nove pesmi*; v ciklu *Dvom (Dvom, upanje, ljubezen)* pa dvom prežema že skoraj vsa življenjska področja, od ljubezni, preteklosti, osebnih stisk itd., na nekaterih mestih bi lahko rekli celo, da že pridobiva človeške lastnosti.

Zelo zanimiva tema se mi zdi tema besede oz. jezika. Ta se pojavlja kar pogosto, nekje v sredini delovanja, pa tudi v kasnejšem obdobju, od pribl. 1985 naprej. Povezuje se s temami, kot so erotika, ljubezen, narava, minevanje, iskanje/blodnja, bolečina in hči. Te pesmi so na primer iz zbirke *Samo da dan imam*, Misel in beseda 2 in Vestalka dobrega in zla ter Vse je tvoja past, beseda iz *Novih pesmi*. V povezavi s hčerjo pa se ta tema pojavi v pesmi In na začetku je bila beseda (*V viharjih in zavetrjih srca*).

Ironija se v mnogih pesmih pojavlja kot stranski element, v nekaterih pa je tako izrazita, da predstavlja kar temo pesmi (Jesen, dež, postaja, *Nove pesmi*). V pesmi Popoln človek (*Najina oaza*) se ironičnost izkaže ob nesrečnosti lirskega subjekta, prav ob ugotovitvi, da je srečen. Pravi takole: "*tako pa sem samo popoln človek: / miren, dober, ljubljen in ljubeč, / nesrečen do obupa v svoji sreči.*" Ironično pa je tudi sporočilo ob bibličnem prizoru, navezujoč se na ljubezen, ki je za človeka povezava z rajem, iz katerega je Bog izgnal Adama in Evo. Naslov pesmi je Po človeški meri (*Dvom, upanje, ljubezen*).

Med bivanjsko tematiko sodi še tema ženske osvobojenosti od konvencionalnosti, ki se pojavi v pesmi Pravica žene (*Ljubezen*) in svobode tudi na splošno, ki se pojavlja kot stranska tema. Hvaležnost za življenje je še ena izmed bivanjskih tem, ta je lahko stranska tema, lahko pa prevladujoča, kakor v pesmih Oda življenju (*Ljubezen dvoedina*) in Od kod ta čudež? (*V viharjih in zavetrjih srca*). Hvaležnost za ženo se pojavlja v pesmih skupaj z ljubezensko tematiko in je večinoma stranska tema, vendar kljub temu opazna. Redko, predvsem v zadnjih zbirkah (od 2008 naprej), se pojavljajo sanje smrti, nočne more in v kontrastu z njimi tudi upajoče sanje. Prve so v pesmih Nočna mora (*V viharjih in zavetrjih srca*) in Prispodoba 3 (*Dvom, upanje, ljubezen*), kjer je v večji meri prisotna tudi ironija. Druge sanje, upajoče pa so v pesmi Kletev nedolžnega (*V viharjih in zavetrjih srca*).

Kot poslednjo temo pa naj omenim še pesmi prijateljem bodisi ob bližajoči se smrti, ki so upajoče, polne ponosa in volje do življenja bodisi po smrti, ki so žalostne in boleče. Take

pesmi so: Triptih o Janezu Menartu (*Dvom, upanje, ljubezen*), Kot brat si mi, V klas in kruh življenja 1–3 in Slovo na Žalah (*Biti človek*), ki pa so posvečene Tonetu Pavčku.

TEMATIKA DRUŽBENE KRITIKE

Samostojna tematika pa tudi v povezavi z drugimi tematikami in temami je družbena kritika. Njene teme so kritika razdrte družbe, kjer v pesmi Zdaj je tu (*Nove pesmi*) pravi, da bi se morali bolje poznati; in kritika lažne oblasti, ki podaja lažne obtožbe, na primer v pesmih Nazadnjaške pesmi 5 in 6 (*Pesmi jeze in ljubezni*). V zgodnejših zbirkah se pojavlja kritika zatiranja pesnikov oz. pesniška nesvoboda. Obsojanje pesnika se prvič pojavi že v zbirki *Pesmi štirih* (1953), v pesmi s naslovom Poetu; nato se z ironijo pojavi v pesmi Zataji slavčka v grlu, v zbirki *Pesmi jeze in ljubezni* iz leta 1968. Vmes tema nekoliko zamre, zadnjič pa se pojavi v sonetu Oda domovini iz zbirke *Ljubezen dvoedina* iz leta 1993. Nanaša se na spor o katerem govorim v poglavju o Zlobčevem življenju.

Ironična kritika družbe je ena izmed tem v pesmih (*Ne izide se, Moja kratka večnost*), ki pa je lahko ob motivih grških mitoloških bitij, ki predstavljajo pomembno prisposodo kritike družbe, tudi samostojna podtema ironične kritike. Takšne pesmi so zbrane v zbirkah *Nove pesmi*, *Osamljeni Orfeji*, *Kratek čas Kentavri*, *Prokrust*, *Potuhnjeni Prometej* in druge ter v manjši meri v zbirki *Moja kratka večnost*, *Naša Ariadnina nit* idr. V pesmi *Oslepljeni Polifemi* (*Nove pesmi*) se družbena kritika nanaša na sramoto zaradi poraza s tujci, katerih sicer ne imenuje. Skozi celoten opus, predvsem pa v kasnejšem obdobju, Zlobec kritizira sprtost in razdvojenost Slovencev (*Slovenski sonet I in II*, *Pesmi jeze in ljubezni*; *Oda Slovenstvu*, *Ljubezen dvoedina*).

V celotnem Zlobčevem opusu pa so tri pesmi, ki imajo prav posebno temo, ki se ne pojavijo v nobeni drugi pesmi ali sonetu. Zaradi vsaj stranske teme kritike in ker se vse direktno ali posredno navezujejo na vojno ali neko obče družbeno nasilje, sem jih uvrstila pod tematiko družbene kritike. Pesem *Ženske v Bosni, na Kosovu*, kjer koli kritizira nasilje nad ženskami. Izšla je v zbirki *Tiho romanje k zadnji pesmi*. Iz iste zbirke je tudi pesem, ki govori o terorističnem napadu v New Yorku, lirski subjekt je pretresen nad dogodki in hkrati upajoč na boljše človeštvo. Naslov pesmi je *11. september*. In še tretja pesem, ki pa je starejšega nastanka, in sicer iz zbirke *Pesmi jeze in ljubezni* in vsebuje najmanj družbene kritike. Izraža predvsem strah. Nanaša se na vojno v Vietnamu. Ta vojna je sicer daleč, a strah, da bi se vojna razširila je tudi tu, blizu. Naslov te pesmi je, *Vietnam – naša vest*.

TEMATIKA IMPRESIJ IZ NARAVE

Zadnja in najkrajša tematika so impresije iz narave. Ob tem se najpogosteje pojavljajo motivi dreves (borovcev), ptic in trte. Impresije iz narave se pojavljajo ob drugih temah, kot so letni časi, minevanje (Jesenska, *Glas*; Med zimo in pomladno, *Moja kratka večnost*). Kot podtema se v pesmih Onstran okna jutro in Teloh (obe iz zbirke *Kras*) pojavi pričakovanje pomladi. Kot impresija je tudi žalost, izgubljeno upanje ob motivu sončnega zahoda (Svetlobo lepega, *Biti človek*). Pojavljajo se tudi ob raznih predmetih in v povezavi z umetnikom, bodisi pesnikom bodisi slikarjem, ki ustvarja impresije iz narave. Takšne pesmi so na primer Rojevanje pesmi (*Dvom, upanje, ljubezen*), Pogled skozi okno (*Samo ta dan imam*) in Umetnik (*Najina oaza*), v kateri se umetnik kosa z bogom in ga v svoji ustvarjalnosti tudi prekaša.

TEME V SONETIH IN POVEZOVANJE V TEMATSKE SKLOPE

Na enak način kot v pesmih se pojavljajo tudi teme v sonetih. V celotnem Zlobčevem opusu sem našela 148 samostojnih sonetov, se pravi, da niso del nobenega cikla. Ti soneti so zbrani v zbirkah: *Nove pesmi*, 1985; *Moja kratka večnost*, 1989; *Ljubezen dvoedina*, 1993; *Stopnice k tebi*, 1995; *Smo ta dan imam*, 2000; *Dvom, upanje, ljubezen*, 2005; *V viharjih in zavetrjih srca*, 2007; *Tiho romanje k zadnji pesmi*, 2010 in *Biti človek*, 2013. Zaradi manjšega števila pesmi, izključno sonetov, je pregled nad temami veliko bolj natančen. Teme sem spet razdelila glede na nadtemo oz. tematiko, temo, podtemo in podpodtemo. Tudi v sonetih se pojavljajo ljubezenska, bivanjska, impresije iz narave in družbeno-kritična tematika. V nekaj pesmih pa sem zaznala še domovinsko tematiko. Ta se ne nanaša na dom ali rodno vas ali na slovenski narod, ampak izključno na domovino. To pomeni na prostor, kjer prebivajo ljudje iste narodnosti, v tem primeru Slovenci.

LJUBEZENSKA TEMATIKA

V sklop ljubezenske tematike sem uvrstila temo ljubezni do otrok, s podtemama ljubezni do sina (*Zgodnje otroštvo*, *Ni se ti izšlo*, *Med punčke si aviončke metal*, *Sanjač v študentski revoluciji*, *Romanje na Palachov grob*, *Drug v drugem zgled in vzor*; *Biti človek*) in ljubezni do hčere (*Upor obupu je mogoč*, *Tvoja slika*, *Iz oči v oči*, *Paradoks očeta*; *V viharjih in zavetrjih srca*). Ljubezen do sina in hčere se pojavlja pri vseh sonetih, ki se nanašajo nanju. Najbolj opazna pa je pri tistih, ki izražajo tudi skrb in ponos.

Tema ljubezni do očeta je v sonetih izražena ob spominih nanj in na dom. Zanimivo je dejstvo, da se v sonetih pojavlja le ljubezen do očeta (ne pa tudi do matere kot v pesmih) (*Pod očetovim orehom*, *Dvom, upanje, ljubezen*). Motiv staršev pa se pojavi kot podtema teme o nasprotjih, do katerih pridemo kasneje.

Kot najobširnejša z vidika podtem je seveda tema ljubezni do ženske oz. žene, ki je v sonetih vedno srečna t.i. izpopolnjena. Pri tem moram omeniti zanimiv izraz, ki ga Zlobec uporablja zelo pogosto tako v pesmih kot tudi v sonetih, kadar govori o ljubezni do žene. Imenuje jo "ljubezen dvoedina". Iz krščanstva poznamo izraz "troedini Bog", ki je Oče, Sin in Sveti Duh v eni osebi. Sklepam, da Zlobec ta biblijski izraz preoblikuje in tako njuni ljubezni doda božanskost, kar lahko potrdim s sklepnim verzom soneta *Ekstaza* (*Moja kratka večnost*), ki pravi: "[L]jubeč in ljubljen z bogom se primerjam." Pesnikovo razlago te sintagme sem

opisala v poglavju o njegovem življenju. Naj se vrnem na temo ljubezni do ženske. Vsi soneti s to temo so zelo jasno aplicirani na njegovo ženo. Pri nekaterih pesmih iz zgodnjega obdobja, to so zbirke do leta 1958,⁵ bi lahko bila opevana katera koli ženska. V vmesnem obdobju je ta jasnost zabrisana, saj bi takšne pesmi lahko interpretirali bodisi kot da se nanašajo na ženo bodisi na katero koli drugo žensko. Vendar so kljub temu večinoma namenjene ženi. V zadnjih zbirkah (od leta 2005⁶ naprej) pa govoril le še o ženi in o njuni ljubezni.

Podteme ljubezni do ženske v sonetih so prepričanje, da je življenje skupaj z njo lepše, da so bitke lažje in da skupaj zmoreta (sta zmogla) prestati vse. To lahko preberemo v sonetih Nabiranje školjk bisernic, *Tiho romanje k zadnji pesmi*; Ljubezenska zgodba, *Dvom, upanje, ljubezen*; naslednja podtema je ljubezen, ki se ne stara in ne mine, v sonetih Svetloba ljubezni, *Tiho romanje k zadnji pesmi*; Naravni red stvari, *Ljubezen dvoedina*. Podtema ljubezni do ženske je tudi erotika, spomin na erotiko in erotični akt, to so npr. Nostalgija spomina, *Biti človek*; Jeseni, Sveta mesta tvojega telesa, *Stopnice k tebi*; Ljubezen, *Nove pesmi*; Ljubezenska, *Tiho romanje k zadnji pesmi*. Podpodtemi erotike sta združitev, ki je nekaj mističnega, čudežnega (Telovzetje; *Dvom, upanje, ljubezen*) in neskončna ljubezen, ki se primerja z večnostjo (Hvalnica ljubezni, *Dvom, upanje, ljubezen*; Večnost je!, *Moja kratka večnost*). Ko pesnik prihaja že v visoko starost in razmišlja o poslednjem slovesu, se v njegovih sonetih začne pojavljati podtema strahu pred izgubo žene oz. razmišljanje, kdo bo prvi odšel in kdo bo ostal sam ter kaj se bo zgodilo z njuno ljubeznijo po smrti (Predsmrtni sonet, Ko bo živ ogenj me objel, *Dvom, upanje, ljubezen*). Podpodtema pri tem pa je nagovor ženi, naj ne žaluje za njim, a tudi naj ga ne pozabi v pesmi Testament, iz zbirke *Moja kratka večnost*.

---

⁵ Pesmi štirih, 1953; Pobeglo otroštvo, 1957; Ljubezen, 1958

⁶ *Dvom, upanje, ljubezen*, 2005; V viharjih in zavetrjih srca, 2007; *Tiho romanje k zadnji pesmi*, 2010; *Biti človek*, 2013

Naslednja podtema ljubezni do ženske je, s pridihom ironičnosti, oddaljevanje v odnosu, sta skupaj, a vse bolj sama (V večernem soncu, *Ljubezen dvoedina*), podpodtema pri tem je tavanje v krogu, iskanje v odnosu (Kvadratura kroga, *Stopnice k tebi*).

Pri mnogih pesnikih lahko zasledimo pesmi, ki upesnjujejo željo, da bi ljubimca lahko ostala skupaj za vse življenje, da bi skupaj doživela staranje ipd. Zlobec pa ponudi perspektivo retrospektive, pogled na vse, kar sta skupaj doživela, in pri tem občuti neznansko srečo. Takšni soneti upesnjujejo podtemo naključja, ki je hotelo, da sta se našla in skupaj doživela erotiko, lepo in težko ter se skupaj postarala (Nebo nad nama, *Tiho romanje k zadnji pesmi*; Pijavki, krvoseša sva, *Ljubezen dvoedina*). Z erotiko pa se povezuje tudi podtema erotičnega hrepenenja, ki sem jo omenila že prej, v sonetu *Sveta mesta tvojega telesa*. Ob motivu letnih časov se pojavi sonet, ki govori o celoletni erotiki. Ker so letni časi ponavljajoči se cikel, bi tudi erotiko lahko razumeli na tak način kot neko stalnico v odnosu. To podtemo najdemo v sonetu V temnem vrisku (*Moja kratka večnost*).

Kot vsak zaljubljeni sonetist tudi Zlobec v sonetih izpoveduje ljubezen do svoje žene (Primerjave, *Moja kratka večnost*), prav tako opeva njeno lepoto, dobroto in njo samo, kot smisel njegovega življenja (Tvoj obraz, *Moja kratka večnost*; Stopnice k tebi, *Stopnice k tebi*). Na tem mestu, ko govorim o opevanju ženske lepote, se dobro vidi prej omenjena ugotovitev, katero žensko opeva pesnik. V pesmih gre pogostoma za "neko" žensko, lahko bi bila kdor koli, medtem ko v sonetih lahko natančno razumemo, da opeva lepoto svoje žene. Prva dva soneta Zlobec objavi leta 1968 v zbirki *Pesmi jeze in ljubezni*. Sta sicer cikel, ki ga kasneje še dopolni, in ima družbeno-kritično tematiko. Prvi sonet z ljubezensko tematiko objavi leta 1985 v zbirki *Nove pesmi*. Potemtakem tudi drži teza, da so kasnejše pesmi (vključno s soneti) namenjene oz. govorijo izključno o ženi.

Naslednji podtemi sta si zelo podobni, in sicer dopolnjevanje drug drugega v ljubezni, tudi erotiki (Ekstaza, *Moja kratka večnost*) ter združenost v ljubezni. Druga se pojavi ob motivu objema, ko sta lirski subjekt in njegova žena v objemu prepletena z ljubeznijo in združena v eno. Najdemo jo v sonetu *Objem* iz zbirke *Stopnice k tebi*. Še zadnja podtema ljubezni do ženske, ki se prav tako pojavi v samo enem sonetu (Jezero, i. z.), je prekipevajoča ljubezen, ki jo primerja z jezerom, polnim vode, ki se še kar toči in prekipeva od polnosti.

Naslednja tema ljubezenske tematike je ljubezen in njeni učinki. Ljubezen opeva kot mogočno, a tudi nevarno, ki premaga vse (Drug drugega sva pila, *Moja kratka večnost*; Ljubezen akrobat, *Dvom, upanje, ljubezen*). Ljubezen je edini smisel, saj je človek brez ljubezni človek brez identitete (Rojstvo ljubezni, *Samo ta dan imam*; Moje makovo veselje, *Dvom, upanje, ljubezen*). V sonetih Vprašanja, Življenje je navdih (*Ljubezen dvoedina*), Sanjski dan ljubezni (*Dvom, upanje, ljubezen*) idr. se ljubezen pojavlja kot odrešiteljica in kot vez, ki ju – ljubimca – drži skupaj. Ljubezen opeva tudi kot čudež, srečo, varno zavetje, reče ji tudi oaza (Najin čudež, *Samo ta dan imam*; Začaranost, *Ljubezen dvoedina*). Najhujša človekova bolečina je bolečina, ki jo prizadene ljubezen (Bolečina, *Stopnice k tebi*). In še zadnja podtema: ljubezen je igra na vse ali nič (To je hazard, i. z.). V sonetu Ljubezen v avgustu (*Stopnice k tebi*) pa se pojavlja tema upanja v ljubezen.

Kot posebna tema se v sonetih pojavlja dvom, ki bi sicer moral biti del bivanjske tematike, vendar se vedno navezuje na ljubezen. Ob upanju in ljubezni je prikazan kot nerazložljiv čudež in hkrati neka varnost v vseh življenjskih tavanjih/dvomih, kar lahko preberemo v pesmi Brez trdnih tal pod sabo iz zbirke *Dvom, upanje, ljubezen*. Kot stranska tema se pojavi tudi v sonetih Imena iz zbirke *Stopnice k tebi* in *Dvom, upanje, ljubezen* iz istoimenske zbirke. V sonetih pa najdemo tudi hvalnico ljubezni, ki opeva njeno mogočnost, pa tudi muhavost, preračunljivost in skrivnostnost. Vse to lahko preberemo v sonetih Skrita karta iz rokava in Ljubezen – najina Visoka pesem iz zbirke *Tiho romanje k zadnji pesmi*. Navedla bom pesem, ki je bila najprej izdana kot samostojni sonet v zbirki *Čudež telovzetja* (2004), leto kasneje pa kot del cikla z naslovom Trenutek tišine v zbirki *Dvom, upanje, ljubezen*. Zato jo uvrščam v obe analizi. Opeva dvoobraznost ljubezni kot belo in črno ptico in njuna medsebojna preigravanja, ki jih ljubimca doživljata bodisi kot polet nad močvaro bodisi kot vnebovzetje.

Bela in črna ptica

Ne Stvarnikove volje, v strop Sikstine
umetnik dahnil je le svoj navdih,
lepoto večnosti, ki z njim ne mine,
pred njo še zmerom nam zastane dih.

Spet črno ptico sanjam, ko visoko,
uporno skoz oblake privesla,
v sinjini z michelangelovsko rōko
zariše, bel golob, se v strop neba.

Ljubezen – bela ali črna ptica,
iz ene v drugo se vès čas levi,
zdaj ptica pevka je, zdaj roparica,

zdaj nizko nad močvirji v naju leta,
zdaj spet se dvigne, kvišku poleti,
da z njo še sama sva kot vnebovzeta.

Vse teme in podteme znotraj ljubezenske tematike se pogosto prepletajo in pojavljajo skupaj. Ker bi mi naštevanje vseh možnih kombinacij vzelo preveč prostora in časa, tega nisem popisovala. Opozorila sem se na tiste primere, kadar se določena tema/podtema pojavlja ob temi/podtemi, iz katere od drugih tematik. Pri tem naj omenim še ugotovitev, da med soneti (in tudi splošno v opusu) prevladuje ljubezenska tematika.

BIVANJSKA TEMATIKA

Najobširnejša tematika glede razvejanosti je tudi pri sonetih bivanjska tematika, znotraj katere se pojavlja kar 26 tem. Nekatero od teh se spet delijo na podteme in podpodteme. Kar nekaj sonetov je posvečenih sinu in hčeri, ti dve temi se povezujeta tudi z ljubeznijo do otrok, kar sem že omenila. Soneti o sinu imajo podtemo spominjanja nanj, kjer se v podpodtemah spominja njegovega razigranega in sanjavega otroštva (Zgodnje otroštvo, Ni se ti izšlo, Med punčke si aviončke spuščal), njegove politične in diplomatske dejavnosti, zanosa in tudi političnih spoznanj in razočaranj (Sanjač v študentski revoluciji, Romanje na Palachov grob, In beseda, ki beseda je ostala) ter kot zadnje podpodtemo v sonetu Zgodilo se mu je dejanje, spomin na sinovo hrabro darovanje kože nekemu aktivistu. Podteme skrbi in ponosa pa tudi povezanosti očeta in sina kljub njunim različnostim se pojavljajo v sonetih Drug v drugem zgled in vzor, Bil si otrok navdiha in na koncu še bolečina in jeza ob sinovi smrti (Tvoja - moja smrt, moj sin). Vsi navedeni soneti o sinu so zbrani v zbirki Biti človek iz

leta 2013. Podteme v sonetih o hčerki so veliko bolj žalostne, morda zato, ker je Varja kar dolgo trpela za anoreksijo, predvsem pa sta pesnika prizadela njena obup in nemoč. V sonetih Upor obupu je mogoč in Paradoks očeta lirski subjekt spodbuja umirajočo hči, ki je že izgubila upanje v življenje, upa namesto nje in upa še zase. Vendar globoko v sebi ve, da je to upanje brezupno. V sonetu Trikrat sedem let je podtema teme o hčeri njen obup in umik v samoto, stran od sveta. In na koncu ob hčerini smrti pesnik izraža bolečino ob dolgotrajnem umiranju in za tem tudi bolečino ob spominjanju (*Ves moj spomin, Iz oči v oči*). Vsi zgoraj navedeni soneti o hčerki so zbrani v zbirki *V viharjih in zavetrjih srca*. Ko govorim o smrti, naj omenim tudi temo, ki se pojavlja ob teh pesmih. To je slutnja smrti, bodisi njegove lastne ob temi ljubezni do žene⁷ bodisi hčerine in sinove (*Ljubezenska, Tiho romanje k zadnji pesmi, Bil si otrok navdiha, Biti človek* (slutnja sinove smrti), in slutnja hčerine smrti v sonetu Paradoks očeta, *V viharjih in zavetrjih srca*).

Naslednja bivanjska tema govori o rodu, kot pomembnem členu človekovega življenja. V podtemah se pojavljajo povezanost rodu, v povezavi z očetom, ki predstavlja steber rodu v sonetu Pod očetovim orehom (*Dvom, upanje, ljubezen*); dedovanje lastnosti, napak, temne preteklosti (*Iz roda v rod, Nove pesmi*) in razočaranost nad lastnim rodom, ki je postala pretrgana veriga, ker gre vsak potomec po svoji poti, neoziraje se na svojo lastno zgodovino – v sonetu Pretrgana veriga (*Samo ta dan imam*)

V sonetih se pogosto pojavlja tudi retrospektiva, nekakšen pogled nazaj ali spomin, bodisi v povezavi z ženo in na njuno erotiko (*Nostalgija spomina, Biti človek*) bodisi na svoje lastno življenje in življenjske bitke⁸ (*Trpko potovanje, Biti človek*) bodisi na očeta in dom (*Ponikve, V Viharjih in zavetrjih srca*). Te tri podteme predstavljajo refleksijo preživetega življenja.

Pojavi se tudi tema iskanja smisla, življenjskega cilja in sebe. V sonetu Streznitev (*Dvom, upanje, ljubezen*) se sprašuje, ali je smisel/cilj sploh smiselno iskati, v sonetu Zimska idila (*Samo ta dan imam*) obupuje in pravi, da ga ne najdemo; v *Živeti med vrati* (i. z.) prevladuje neodločenost, kar ponazarja že naslov, *živi med vrati*, ker se ne more odločiti, na katero stran bo šel. Hkrati pa se sprašuje o tem, kdo smo mi v majhnosti tega sveta, v

---

⁷ glej: strah pred izgubo drage, kdo bo prvi odšel

⁸ Avtorefleksija življenja je natančneje opisana v podtemi "avtorefleksija življenja", ki sem jo umestila tudi v temo o življenju.

Okrnjenem sonetu (*Ljubezen dvoedina*). Odgovor vprašanju smisla nam ponuja v ljubezenskih sonetih, da je ljubezen edini pravi smisel, npr. v že omenjenem sonetu *Moje makovo veselje*.

Tema življenja je zelo obširna in se vključuje v mnoge druge teme, zato sem v podtemah izluščila samo tiste, ki so res prvenstvene in najbolj zaznavne v sonetih, to so upanje v življenje (Pesem upora, *Biti človek*; Razlogi so, *Dvom, upanje, ljubezen*); življenje z vzponi in padci (Krivulja smo, *Dvom, upanje, ljubezen*) ter avtorefleksija življenja. Slednja ima tudi nekaj podpodtem. Refleksija, razmišljanje, ali je bilo življenje uspešno, je kaj dosegel (Se krog že sklepa?, *Dvom, upanje, ljubezen*); ironična avtorefleksija življenja, ki kljubuje in se bojuje s samim seboj ter se upira življenju (Poskus samoironije, *Biti človek*), ironija do življenja, ki je nič, "a kljub temu edini nič, ki vreden je življenja" in največji čudež pri tem življenjskem iskanju "je prav v tem, da človek JE", da živi to življenje (Sklepna pesem, *Moja kratka večnost*).

Kot vsak človek se tudi Zlobec kdaj pa kdaj znajde v boju proti samemu sebi ali proti svetu. V teh bojih se zave, da je le eden izmed množice, ki sam ne more spremeniti sveta (Samo beseda sem, *Dvom, upanje, ljubezen*). Kljub temu še vedno verjame, da se je potrebno boriti, kajti mir brez boja ne obstaja (*Dvom, upanje, ljubezen, i. z.*). In se sprašuje, ali je človek kdaj presegel te boje - notranje pa tudi druge (*Davnina, Nove pesmi*).

V sonetih se pojavlja še nekaj tem, in sicer lirskega subjekta prevzemata melanholijska in malodušja, bodisi zaradi vremena (Deževni november 1991, *Ljubezen dvoedina*) bodisi ker izgublja upanje nad seboj in verjame samo še v ljubezen (Trenutek malodušja, *Stopnice k tebi*). Kot posebno temo sem uvrstila sonete, ki govorijo v spomin pokojnim prijateljem, Bojanu Štihu, Pavletu Zidarju (*Samo ta dan imam*), Janezu Menartu (Umrl je pesnik, *Dvom, upanje, ljubezen*) in mnogim drugim. Ta tema se vedno pojavlja skupaj z bolečino in žalostjo ob izgubi drage osebe. V sonetih se pojavlja tudi minevanje časa in s tem povezano staranje ter ostarelost (Skozi dolge sence, *Ljubezen dvoedina*; Obraz s fotografije, *Dvom, upanje, ljubezen*; Kot kak grafit; i. z.), pa tudi želja po vrnitvi v preteklost in "dobre stare čase" (Tok nazaj obrni, Evforična pomladna depresija, *Stopnice k tebi*) ter hvalnica domu, vasi – Ponikvam (*Ponikve; V viharjih in zavetrjih srca*).

V nasprotju sta si temi vitalizem oz. volja do življenja in akcije (Iz sebe v čas, *Samo ta dan imam*, Lovce lastnega življenja, i. z.; Živim hlastaje, *Dvom, upanje, ljubezen*; Poskus samoironije, *Biti človek*; Pesem upora, i.z.) in njeno nasprotje pasivnost zaradi bolečine (Moč in nemoč pesmi, *V viharjih in zavetrjih srca*). Slednja je najpogostejša v sonetih o umirajočem sinu in hčeri, medtem ko so vitalistični soneti razporejeni skozi vse zbirke. Zanimiva ironična tema, ki je tudi samostojna tema v sonetu Po istem vzorcu iz zbirke *Moja kratka večnost*, je ironija do sveta, kjer se vse v življenju ponavlja "po istem vzorcu".

Kar nekaj je sonetov, ki govorijo o besedi, npr. da beseda nima več moči (Umiranje Besede, *Stopnice k tebi*), iskanje navdiha oz. besed za pesem, beseda kot metafora za ljubezen (Beseda v naju, *Moja kratka večnost*) in beseda je tista, ki prekine tišino (Beseda, *Nove pesmi*). Tema soneta je tudi filozofsko vprašanje o času, ki ga presega zgolj njuna dvoedina ljubezen (Velika praznina, *Stopnice k tebi*). Prav tako vztrajnost, da mora vsak hoditi po svoji poti, četudi ne ve, kakšna bo (Treba je verjeti, *Ljubezen dvoedina*). Kot tema se pojavlja tudi nesmiselnost lovljenja časa (In pride čas, i. z.). Vse je ustvarjeno po človeški meri je tema soneta Tema iz zbirke *Ljubezen dvoedina*, kjer je glavna tema sicer "temà", ki je človeku skrivnostna, morda strašljiva, pa tudi privlačna, ker zakriva napake in razlike ter se ji predaja v počitek in sprostitev, kar pa zaključijo z mislijo, da je vse ustvarjeno po človeški meri. Tudi tema, ki človeka lahko plaši in mu hkrati daje počitek, če le se ji prepusti. Kar pogosto se v sonetih pojavlja tišina oz. samota (Tišina, *Nove pesmi*), predvsem ob drugih temah. In kot zadnjo temo naj omenim temo nasprotij, in sicer nasprotje med lirskim subjektom, ki se ima za grešnika, ter svojimi starši, ki so dobri (Vsak po svoje sanja, *Stopnice k tebi*). Ter nasprotje med njim in ženo, kjer žena posebej mir, urejenost, on pa kaos ter boj (V moj čas stopaš kot nevesta, i. z.).

TEMATIKA DRUŽBENE KRITIKE

V tematiko družbene kritike sodijo 4 pesmi vsaka s svojo temo. Prva tema je preganjanje pesnikov v povezavi z domovino. Zato sem to pesem uvrstila v obe tematiki, družbeno–kritiško in domovinsko. Gre za pesem Oda domovini (Izdelovalcu izdajalcev) iz zbirke *Ljubezen dvoedina*, ki govori, da izdajalec (ne pove natančno kdo) napada njega, pesnika in ga skuša ponižati pred celo domovino. A domovina se ni pustila zmesti, ampak je ostala "čista v vsem tem blatu". Tudi naslednja tema je podobna, v kateri se kopiči jeza, predvsem pa upor nepoimenovanemu preganjalcu. Prav tako ne moremo razbrati, zaradi česa

je lirski subjekt preganjan. V sonetu Oda nebeški rosi (Preganjalcem) iz iste zbirke pravi takole: "*kar vi sovražite, me žene, / da sem, kar sem*". V sonetu Zmerjanje naroda (*Moja kratka večnost*) pa gre čisto običajno kritiko družbe, v katerem je lirski subjekt razočaran nad narodom, ki ima velike sanje in "pridne roke", a ničesar ne upa narediti, da bi svoje sanje uresničil, da bi prišel na cilj. Krivo je to, da kot pravi: "*iz take snovi smo, da le zamera, / in nezvestoba, spremlja nas do groba*". Del družbeno kritične tematike je tudi tema jeze in upora zoper nesvobodomiselnost gospôdo, v sonetu Oda svobodi (Obrekovalcem in ovaduhom), *Ljubezen dvoedina*. Pravi takole: "*čimmanj svobodnih je duhov / med nami, tembolj krotka je svoboda*."

DOMOVINSKA TEMATIKA

V opusu sonetov Cirila Zlobca sem zasledila dva soneta, ki se nanašata na domovino. Prvega sem omenila že v prejšnjem odlomku, saj se povezuje tudi z družbeno kritiko, to je Oda domovini (Izdelovalcu izdajalcev), kjer je domovina povelečevana kot čista v blatu izdajalcev pesnikov. Drugi sonet in tudi druga tema domovinske tematike pa govori o strahu in dvomih za domovino, je domovina dovolj domača za vse, ki v njej prebivajo. Del soneta se navezuje na skrb za otroka in njuno pot v svet, v zadnji kitici pa kot že rečeno izrazi skrb za domovino z besedami: "*Smo v njej res vsi doma?*"

TEMATIKA IMPRESIJ IZ NARAVE

Tematika impresij iz narave ima eno temo, to je jesenska narava, ko opeva odhajajočo jesen, gozdove, trto, sadove. Nahaja se v sonetu Poznojesenska (*Stopnice k tebi*). Zanimiva in na tem mestu vredna omembe se mi zdi primera narave kot zapeljive ženske v sonetu V pomladnih labirintih (i. z.). Pesem po tematiki sodi v ljubezensko, saj lirski subjekt izpoveduje, kako se je zaljubljal vanjo še preden jo je poznal in tudi strah, da bi z njo zabredla v skupen labirint iskanja. V prvi kitici pa naravo čudovito prepleta z erotiko in vitalizmom:

Skrbno in dolgo kot dekle na ples
narava v zapeljivost se oblači,
po njivah ljubi, topla, se z orači,
zeleno pleza v svetli vrh dreves.

V isti zbirki pa je še en sonet, kjer se pojavi le kot motiv, in sicer pomlad kot ženska. To je sonet V moj čas stopaš kot nevesta, ki sem ga tudi uvrstila v ljubezensko tematiko.

POSEBNOST

V zbirki *Stopnice k tebi* pa je še en poseben razdelek sonetov, katerih posebnost je ta, da se dogajajo v določenem mestu ali kraju ali nek kraj kako drugače zaznamuje lirski subjekt. Gre za ljubezenske sonete, ki se nanašajo na pesnikovo ženo. V sonetu Spomin na Pariz mu to mesto sprva predstavlja strah, vendar v njem odkrije užitek in navdih za ljubezen. Avstralijo opiše kot čudovito deželo, s krasno naravo in puščavo, a manjka ji "njuna oaza" ljubezni in bi puščava ozelenela. Torej njuna ljubezen daje življenje v sonetu Vračanje iz Avstralije. Karlov most v Pragi je sonet, v katerem se lirski subjekt sam sprehaja po Karlovem mostu in si želi, da bi se ob njem sprehajala njegova žena, še bolj pa, da bi zvečer skupaj zaspala. V Šanghaju se subjekt počuti nelagodno zaradi tolikih množic ljudi vse povsod, kar ga postavlja pred vprašanje, ali bi ona dva in njuna ljubezen sploh zmogla preživeti tam, Po ulicah Šanghaja. V Ljubljani, kjer sta našla ljubezen, sedaj bide bitke sam s seboj in prosi svojo ženo, naj mu bo za razsodnika, za pomoč, da bo v sebi spet postal eno in da bosta skupaj postala celota (Ljubljana, moje mesto). V sonetu Ponikve, srečna, draga vas domača, postavlja domači kraj za "*prestolno mesto / na zemljevidu mojega srca*". Mlad je zapustil dom, zdaj pa se skupaj z ženo vrača. Žena je tam iz mrtvila ustvarila dom, predstavlja mu neusahljiv izvir v puščavi. Tvoje čudežne Benetke je še en sonet, v katerem opeva svojo ženo, predvsem njeno neomajno vero vanj in neskončno ljubezen do njega. Poševni stolp v Pizi pa predstavlja njuno prisposodbo, saj kljubujeta in premagujeta vse krize. Nekoč pa bodo krize in kljubovanje ostale le še spomin.

KRATKA PRIMERJAVA KROVNIH TEM MED SONETI IN PESMIMI

Začnimo spet pri ljubezenski tematiki, znotraj katere se tako v sonetih kot v pesmih pojavlja ljubezen do otrok (sina in hčere) pa tudi ljubezen do staršev, s to izjemo, da se v sonetih nikoli ne pokaže ljubezen do matere, temveč samo do očeta. Ljubezen do žene je v obeh srečna in nesrečna, v sonetih je nesrečna ob oddaljevanju partnerjev, v pesmih pa še ob neuspešnosti snubljenja, prizadetosti, sporih ipd. Erotika je poleg običajnega hrepenenja in erotičnega akta v sonetih še mistična in se primerja z večnostjo. V obeh sklopih se pojavlja opevanje ženske lepote ob izpovedovanju ljubezni in ljubezensko bodisi tudi erotično hrepenenje. Ko govorimo o strahu znotraj ljubezenske tematike, imamo dve različici le-tega, in sicer lahko gre za strah pred ljubeznijo, ki je zaznaven v pesmih, ali pa strah pred izgubo drage, žene. Slednja pa se pojavlja tako v sonetih kot tudi v pesmih. Zanimiva je še oblika dvoma, povezanega z ljubeznijo, ki je v sonetih prikazan kot pozitiven, očiščevalen, v pesmih pa ima večinoma negativen prizvok in posledice. Upanje v ljubezen in dopolnjevanje partnerjev v ljubezni sta zaznavni temi v obeh sklopih, medtem ko je ironija do ljubezni samo v pesmih. V manjši meri se v sonetih pri temi o oddaljevanju v odnosu pojavlja ironija. Učinki ljubezni, kot je vsemogočnost ljubezni in s tem povezano tveganje ter prepričanje, da je ljubezen smisel življenja, se pojavljata v obeh sklopih, medtem ko se bolečina zaradi ljubezni in ideja ljubezni kot igre na vse ali nič pojavljata samo v pesmih. Znotraj ljubezenske tematike pa je še tema ljubezni do zemlje, doma in Krasa, ki je zaznaven v obeh analiziranih sklopih opusa Cirila Zlobca.

Kar nekaj je tem bivanjske tematike, ki se pojavljajo tako v pesmih kot tudi v sonetih, to so: pesmi in soneti, ki govorijo o otrocih, očitanje samemu sebi in občutki krivde, slutnja nesreče ali smrti, otopelost, pasivnost, melanholijska (lahko zaradi bolečine) pa tudi samota, tišina, osamljenost; temu nasproten je vitalizem, lahko pa tudi iskanje življenjskega cilja, smisla ali sebe. Prav tako se v obojih pojavljajo še teme o življenju, bodisi upanje v življenje, ironija do življenja ali do sveta, bodisi avtorefleksija življenja, pa tudi pesmi, posvečene pokojnim prijateljem, tema potovanja, časa, minevanja in staranja ter vračanja v preteklost, domov, na Kras. Samo v sonetih, ne pa tudi v pesmih se pojavijo naslednje teme, in sicer tema rodu, ki se povezuje, deduje in v njegovem primeru pretrga. Ta tema se v pesmih pojavi kot stranska. Prav tako se samo v sonetih pojavi še tema nasprotij. Tema spominjanja na starše, otroštvo, dom se pojavlja v obeh sklopih, medtem ko spominjanje na življenje in erotiko samo

v sonetih. Žalost in bolečina ob izgubi sta zaznavni v pesmih in sonetih, žalost zaradi vojne pa samo v pesmih. Prav tako je v obeh sklopih zaznaven boj proti samemu sebi, oz. notranji boj pa tudi boji proti svetu. Bojevanje med življenjem in smrtjo se pojavlja samo v pesmih. Tema besede ali jezika se v pesmih povezuje še z drugimi temami, v sonetih pa lahko bodisi predstavlja ljubezen bodisi prekine tišino ali pa izraža nemoč. Za konec bivanjske tematike nam ostanejo samo še teme, ki se pojavljajo samo v pesmih, to pa so svoboda od konvencionalnosti, hvaležnost, usoda, dvom, sanje in počitek oz. nesmisel truda.

Družbeno-kritična tematika se v majhni meri pojavlja v obeh sklopih, s temami razdrte družbe, podtikanja, laži, prevar; sprtosti Slovencev, zamer, pomanjkanja poguma za uresničitev skupnih sanj in zatiranja pesnikov. O lažni oblasti lirski subjekt govori samo v pesmih, prav tako se v pesmih pojavljajo oblike ironije ob kritiki ali grških mitoloških bitjih. V družbeno-kritičnih sonetih je ironija zaznavna samo kot stranska tema. Tema upora zatiralcem svobodomiselnosti pa se pojavlja samo v sklopu sonetov.

Tudi tematika narave ima skupno temo, in to so letni časi; v sonetih govori o jeseni, medtem ko se v pesmih letni časi povezujejo z minevanjem ipd. V pesmih pa je moč zaznati še tri teme, ki so: tema sončnega zahoda, umetnika, ki slika naravo in naravo kot prisposobo ljubezni.

Poslednja tematika je edinstvena zato, ker se pojavlja samo v sonetih. To je domovinska tematika. Njeni temi sta strah za domovino in hvaležnost, čaščenje domovine da se ne pusti "umazati" zavoljo zatiralcev pesnikov. Tudi v pesmih se sem in tja pojavi kakšna pesem, ki bodisi ima naslov Domovina ali se kako drugače ponaša s tem izrazom, vendar so vse, ki sem jih zaznala, izrazito družbenokritične. Kot sem že omenila na začetku poglavja o temah v sonetih, gre pri domovinski tematiki za domovino kot prostor in ljudstvo, ki je tam doma.

ZAKLJUČEK

V diplomskem delu sem analizirala pesmi Cirila Zlobca glede na njihovo temo. Pesmi sem razdelila v dva sklopa, na sonete in pesmi v prostem verzu, vključno s cikli. Ugotovila sem, da so teme v obeh sklopih precej podobne. V obeh je največ ljubezenskih. Najbolj razvejana je bivanjska tematika oz. nadtema. Znotraj ljubezenske tematike se v obeh sklopih pojavljajo teme: ljubezen do otrok, staršev, žene, erotika, strah pred izgubo drage, dopolnjevanje partnerjev v ljubezni, učinki ljubezni, ljubezen je smisel, ljubezen do Krasa, doma, zemlje. Samo v sonetih se pojavijo teme: oddaljevanje partnerjev, mistična erotika in pozitiven dvom. Samo v pesmih pa se pojavijo teme: ljubezen do matere, neuspešnost v ljubezni, strah pred ljubeznijo, negativen dvom, ironija do ljubezni, bolečina zaradi ljubezni in ideja ljubezni kot igre na vse ali nič.

Bivanjska tematika se razveja na skupne teme, kot so: očitki sebi, občutki krivde, negativna slutnja, otopelost/pasivnost, samota, tišina, osamljenost, vitalizem, iskanje življenja/smisla, teme o življenju in v povezavi z ironijo, spomin na pokojne prijatelje, potovanje, minevanje, vračanje na Kras, spomini na starše, dom, žalost ob izgubi bližnjih, notranji in zunanji boji ter beseda/jezik. V sonetih so poleg teh še tema rodu, nasprotij in spominjanje na življenje in erotiko. V pesmih pa žalost zaradi vojne, boj med življenjem in smrtjo, osvobojenost konvencionalnosti, hvaležnost, usoda, dvom, sanje in počitek.

Skupne teme družbene kritike so razdrtost družbe, podtikanja, laži, prevare, sprtost Slovencev, zamere, zatiranje pesnikov in pomanjkanje družbenega poguma. Samo v sonetih se pojavlja tema upora zatiralcem svobodomiselnosti, medtem ko se samo v pesmih pojavlja tema lažne oblasti in kritična ironija ob motivih grških mitoloških bitij. Tematika narave ima skupno temo letnih časov, v pesmih pa so teme še sončni zahod, umetnik in narava kot prisposoda. Posebna tematika domovine se pojavlja samo v sonetih, ob temah hvaležnosti za domovino in čaščenja le-te.

POVZETEK

Diplomsko delo predstavlja pesniški opus Cirila Zlobca. V prvem delu predstavi osnovna dejstva iz njegovega življenja, ki so vplivale na tematsko osredotočenost pesmi. Kras, kjer je bil rojen in preživel otroštvo, ki pa se je nasilno končalo zaradi druge svetovne vojne. Študij v Ljubljani, prva ljubezen, ki je ostala tudi edina za celo življenje pa rojstvo otrok in tudi njuna tragična smrt ter delo v politiki. Vse to so življenjski dogodki, ki se kot glavne teme odražajo v pesmih in hkrati resnični dogodki. Sonet je pesemska oblika, v kateri je vsaka beseda preiščena. Skupaj besede sestavljajo pomensko celoto. Predstavlja nam zunanji svet in notranje čustvovanje. Lahko izraža bivanjske refleksije, religiozne teme, humor, ironijo in satiro. Zlobčev sonet je klasičen primer petrarkističnih sonetov, sledi mu poleg oblike tudi v izražanju ljubezenskih čustev in zvočnostjo jezika. Tema je vsebinski pojav, nastal znotraj literarnega dela s povezovanjem in preoblikovanjem zunajliterarne snovi v literarno realnost.

VIRI

Ciril Zlobec, Tone Pavček, Janez Menart, Kajetan Kovič: *Pesmi štirih*. Ljubljana: Slovenski knjižni zavod, 1953.

Ciril Zlobec: *Pobeglo otroštvo*. Koper: Lipa, 1957.

- - *Ljubezen*. Maribor: Obzorja, 1958.

- - *Najina oaza*. Koper: Lipa, 1964.

- - *Pesmi jeze in ljubezni*. Koper: Lipa, 1968.

- - *Čudovita pustolovščina*. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1971.

- - *Vračanja na Kras*. Trst: Založništvo tržaškega tiska, 1974.

- - *Kras*. Koper: Lipa, 1976.

- - *Glas*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1980.

- - *Nove pesmi*. Ljubljana: Cankarjeva založba, 1985.

-- *Moja kratka večnost*. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1990.

- - *Ljubezen dvoedina*. Ljubljana: Mihelač, 1993.

- - *Stopnice k tebi*. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1995.

- - *Samo ta dan imam*. Ljubljana: Prešernova družba, 2000.

- - *Dvom, upanje, ljubezen*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2005.

- - *V viharjih in zavetrjih srca*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2007.

- - *Tiho romanje k zadnji pesmi*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2010.

- - *Biti človek*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2013.

LITERARURA

Janko Kos: *Literarna teorija*. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 2001. 79–84

Jože Pogačnik: *Zgodovina slovenskega slovstva*. Maribor: Obzorja, 1972.

Marija Švajncer: *Pesnik ljubezni*. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1995.

Boris A. Novak: *Sonet*. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 2004. 33–94

Janko Kos: *Morfologija literarnega dela*. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1981. 39–50

Janko Kos: *Pregled slovenskega slovstva*. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1983.

Boris Paternu, Helga Glušič-Krisper, Matjaž Kmecl: *Slovenska književnost 1945–1965*. Lirika in proza. Ljubljana: Slovenska matica, 1967.

Janko Kos: Beseda o pesniku. *Kras*. Koper: Lipa, 1976.

Matjaž Kmecl: Zlobčeva lirika in politika, pripis. *Ljubezen dvoedina*. Ljubljana: Mihelač, 1993.

Ivo Svetina: Visoka pesem radostne dvojine. *Stopnice k tebi*. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1995.

Janko Kos: Pesnik in njegove pesmi. *Pesmi ljubezni*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1981.

Miklavž Komelj: "Svet je izginil, jaz te moram nositi." *Biti človek*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2013.

Matjaž Kmecl: Zlobčeva bridka nostalgija. *Biti človek*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2013.

Miran Košuta: In je takoj večer ... *Dvom, upanje, ljubezen*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2005.

Boris A. Novak: Sonetno romanje Cirila Zlobca. *Samo ta dan imam*. Ljubljana: Prešernova družba, 2000.

Mladina: Ciril Zlobec, pesnik: <http://www.mladina.si/168055/ciril-clobec/>; (2. 9. 2016)

RTV SLO: Bistvo dolgotrajnega zakona je ljubezen, nič drugega kot ljubezen: <http://www.rtv slo.si/moja-generacija/novice/druzba/bistvo-dolgotrajnega-zakona-je-ljubezen-in-spo% C5%A1tovanje>; (12. 8. 2016)

Slovinci: Ciril Zlobec: "Življenje veliko si mi dalo, vse si mi vezlo.": <http://www.slovinci.si/ciril-zlobec-zivljenje-veliko-si-mi-dalo-vse-si-mi-vzelo/>; (2. 9. 2016)

PRILOGE

IZJAVA O AVTORSTVU

Izjavljam, da je diplomsko delo v celoti moje avtorsko delo ter da so uporabljeni viri in literatura navedeni v skladu z mednarodnimi standardi in veljavno zakonodajo.

Radomlje, 13. 9. 2016

Patricija Peterlin

IZJAVA KANDIDATA/KANDITAKE

Spodaj podpisana Patricija Peterlin izjavljam, da je besedilo diplomskega dela v tiskani in tiskani in elektronski obliki istovetno in dovoljujem objavo le-tega na fakultetnih spletnih straneh.

Radomlje, 13. 9. 2016

Patricija Peterlin